

Kirsi-Maria Tuomisto

Kohtaamispisteitä

Aikuiset Lapuan Taidemuseon yleisötyön asiakkaiksi

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Kulttuurituottaja YAMK

Kulttuurituotannon tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

21.3.2018

Tekijä Otsikko Sivumäärä Aika	Kirsi-Maria Tuomisto Kohtaamispisteitä Aikuiset Lapuan Taidemuseon yleisötyön asiakkaiksi 62 sivua + 2 liitettä 21.3.2018
Tutkinto	Kulttuurituotanto YAMK
Koulutusohjelma	Kulttuurituotannon tutkinto-ohjelma
Ohjaaja	Johtaja TKI, Anna-Maria Vilks
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää uusia tapoja, joilla aikuisia tavoitetaan Lapuan Taidemuseon yleisötyön asiakkaiksi. Opinnäytetyössä tutkittiin mitä muutoksia ja uudistuksia taidemuseon yleisötyössä ja toimintatavoissa tulisi tehdä, jotta aikuiset asiakkaat saavutettaisiin paremmin. Lapuan Taidemuseossa on tehty yleisötyötä toiminnan alusta saakka ja se on tavoittanut lapualaiset koululaiset hyvin. Vuoden 2017 aikana taidemuseon yleisötyöhön osallistui 173 ryhmää. Ryhmistä 38 oli aikuisryhmiä.</p> <p>Työn tilaajana oli Lapuan Taidemuseo, joka on Lapuan kaupungin sivistyskeskuksen alainen laitos. Se toimii yhdessä Lapuan kaupungin kulttuuritoimen, kaupungin museoiden ja muiden kulttuurilaitosten kanssa Kulttuurikeskus Vanhassa Paukussa.</p> <p>Opinnäytetyön lähestymistapa oli tapaustutkimus, jossa oli toimintatutkimuksen piirteitä. Opinnäytetyössä tutkittiin, kehitettiin ja kokeiltiin erilaisia yleisötyön keinoja ja toimintatapoja, joilla aikuisia tavoitetaan taidemuseon asiakkaiksi. Näitä toimintatapoja tutkittiin hankkimalla benchmarkingilla tietoa muiden taidemuseoiden aikuisille suunnatusta yleisötyöstä ja toimintatavoista, joilla aikuiset asiakkaat saavutetaan. Opinnäytetyössä hyödynnettiin kulttuurikeskuksen toimijoiden ja kuntapäättäjän asiantuntemusta keräämällä heiltä haastatteluilla tietoa, näkemyksiä ja yhteistyöideoita taidemuseon yleisötyön kehittämiseksi ja saavutettavuuden parantamiseksi.</p> <p>Benchmarkingilla ja haastatteluilla saatiin kerättyä paljon ideoita aikuisten asiakkaiden tavoittamisesta ja konkreettisia toimenpide-ehdotuksia yleisötyön muodoiksi. Taidemuseon toiminnasta tiedottamisen tehostaminen, monipuolistaminen ja selkeämpi kohdistaminen nousivat tutkimuksessa erityisesti esille. Perinteisen tiedottamisen keinojen lisäksi kehitettiin Ystävän kutsu, jolla tavoitellaan erilaisia aikuisryhmiä taidemuseoon opastetulle näyttelyvierailulle. Erillinen työpajatila mahdollistaa toiminnallisen työskentelyn näyttelyiden yhteydessä ja taidemuseolle hankittu piano avaa yleisötyölle monia yhteistyömahdollisuuksia musiikkiopiston opetuksen kanssa. Museonäyttelyiden tarjoaminen sisällöksi kirjaston toiminnalle, kansalaisopiston ja musiikkiopiston opetukselle laajentaa taidemuseon yleisötyötä monialaisena ja poikkitaiteellisenä yhteistyönä. Opinnäytetyössä löydetyistä ideoista toivotaan kehittyvän toimintatapoja, jotka tuovat uusia sisältöjä kaikkien kulttuurikeskuksessa toimivien tahojen työskentelyyn.</p> <p>Työn tuloksia voi hyödyntää erityisesti taidemuseoissa, mutta myös erilaisissa kulttuurilaitoksissa.</p>	
Avainsanat	Taidemuseo, kuvataide, yleisötyö, aikuiset

Author Title Number of Pages Date	Kirsi-Maria Tuomisto Meeting Points Engaging Adults as the Customers of Lapua Art Museum Audience Development 62 pages + 2 appendices
Degree	Master of Culture and Arts
Degree Programme	Cultural Management
Instructor	Director RDI, Anna-Maria Vilkuna
<p>The objective of this Master's Thesis was to develop new ways of gaining adult audiences for the Lapua Art Museum. The study focuses on what changes and reforms the art museum audience development and which policies should it undergo in order to reach adult visitors more effectively. Ever since being opened, the Lapua Art Museum has practiced audience development and it has been very successful in reaching local school children. In 2017, a total of 173 groups took part in the art museum audience development work. 38 of these groups consisted of adults.</p> <p>The study was commissioned by Lapua Art Museum, which is an institution under the Lapua Centre for Education. It is located in the Cultural Centre Vanha Paukku together with the Lapua Department of Culture, the town museums and other cultural institutions.</p> <p>The study consisted of a case study with the traits of activity analysis. It studied, developed and tried out various ways and procedures of audience development with which to reach adults and engage them as customers of the art museum. Benchmarking was used to gain information regarding the audience development aimed at adults in other art museums as well as the practices to reach the target group of adults. The thesis utilized the expertise of the different operators within the cultural centre as well as that of a local politician by interviewing them to gather information, opinions and collaboration ideas to advance the art museum audience development and accessibility.</p> <p>The benchmarking and interviews resulted in the abundance of ideas for reaching adult audiences as well as ideas for concrete measures for forms of audience development. An especially emphasised topic in the study turned out to be publicity and marketing: boosting it, making it more versatile and more clearly targeted. Moreover, the traditional methods of marketing, the art museum developed an 'Invite-a-Friend' practice, which is used to attract various groups of adults to take part in the guided visits of the exhibitions. A separate workshop space enables functional activities in connection with exhibitions; also e.g. a piano acquired for the art museum opens up a number of collaboration possibilities with the music institute. Offering museum exhibitions as the content for the library activities as well as the adult education centre and the music institute tuition further expands the art museum audience development as multidisciplinary collaboration. The expectation is that the ideas discovered in the thesis will evolve into practices that will bring new content for the work of all the operators in the cultural centre.</p> <p>The results of the work can be utilised especially in art museums but also in other cultural institutions.</p>	
Keywords	Art museum, visual art, audience development, adults

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	TOIMINTAYMPÄRISTÖ	4
2.1	Kunnan tehtävä hyvinvoinnin vahvistajana	4
2.2	Kulttuurikeskus Vanha Paukku	7
2.3	Lapuan Taidemuseo	10
3	AIKUISTEN TAVOITTAMINEN TAIDEMUSEON ASIAKKAIKSI	11
3.1	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	11
3.2	Yleisötyöstä	12
3.3	Taidemuseon aikuiskävijät	16
3.4	Lapuan Taidemuseon kävijät	18
3.5	Miksi museoihin ei lähdetä ja mitä sille voisi tehdä	20
4	LÄHESTYMISTAPA JA TUTKIMUSMENETELMÄT	21
4.1	Benchmarking	22
4.2	Haastattelut	25
5	KEHITYSIDEITOITA JA NÄKÖKULMIA TAIDEMUSEON YLEISÖTYÖHÖN	26
5.1	Benchmarkingilla kehitysideoitu aikuisten asiakkaiden tavoittamiseen	26
5.1.1	Museon erilaiset tilat yleisötyössä	27
5.1.2	Yleisön tavoittaminen tiedottamisella	28
5.1.3	Tapahtumia ja muuta toimintaa	29
5.1.4	Yhteistyökuvioita	31
5.2	Haastatteluilla näkökulmia yleisötyöhön	33
5.2.1	Missä taidemuseo on ja mitä siellä tapahtuu	33
5.2.2	Yhteistyö yleisötyön voimavarana	36
5.2.3	Erilaisten aikuisryhmien tavoittaminen	41
6	TULOKSET	43
7	POHDINTA	56

Liitteet

Liite 1. Benchmarking kysymykset

Liite 2. Ystävän kutsu

1 JOHDANTO

Suomessa toimii yli tuhat museota, joista noin kolmannes on ammatillisesti hoidettuja ympärivuoden avoinna olevia museokohteita. Suomen taidemuseot esittelevät kuvataidetta laaja-alaisesti ja niistä löytyy monipuolinen visuaalisen kulttuurin asiantuntemus. Taidemuseoita on perustettu niin yksittäisten taiteilijoiden tuotannon, alueellisen taiteen, kansallisesti merkittävien taiteilijoiden tuotannon, vanhojen mestareiden, modernin taiteen kuin nykytaiteen tunnetuksi tekemiseen. Lapuan Taidemuseo on yksi alansa pienimpiä toimijoita Suomessa ja vasta toinen taidemuseo Etelä-Pohjanmaalla, Alajärvellä toimivan aluetaidemuseo Nelimarkan lisäksi. (Museoliitto 2017).

Taidemuseoiden toiminta-ajatukseen kuuluu kuvataiteen ja siihen liittyvien ilmiöiden tallentaminen, tutkiminen ja esitleminen. Taidemuseot ovat tasapainoilleet pysyvien kokoelmien esittelyn ja vaihtuvien näyttelyiden välillä, mutta nykytekniikan välineet tarjoavat museoillekin monia uusia kiinnostavia mahdollisuuksia kuvataiteen monipuoliseen esittelyyn ja yleisötyön laajentamiseen. (Kallio, 2004). Taidemuseoiden toiminnan tavoitteena on yleisön perehdyttäminen kuvataiteeseen ja laaja-alainen taiteen tuntemuksen lisääminen yleisötyön avulla. Myös museotyön eettiset säännöt nostavat esille museoiden kasvatuksellisen ja yhteisöllisen roolin sekä saavutettavuuden. (Museoliitto 2017).

Lapuan Taidemuseon avautuessa lokakuussa 2006 yleisön mielenkiinnon herättämiseksi ja ylläpitämiseksi taidemuseon toiminnan keskiöön otettiin mukaan yleisötyö, joten se on aina ollut merkittävä osa taidemuseon toimintaa. Taidemuseo on halunnut syventää kävijöiden kokemusta taide-elämyksistä järjestämällä museo-opetusta, opastuksia, luentoja, taiteilijatapaamisia ja muuta pienimuotoista toimintaa taidenäyttelyiden oheen. Samalla kun toiminta on tarjonnut yleisölle erilaisia tapoja taiteen kohtaamiseen, on sillä yritetty madaltaa museon kynnystä, jotta taidenäyttelyyn olisi helppo ja mukava tulla vierailulle. Erityisenä yleisötyön kohteena ovat olleet koululaiset, sillä lapsiin ja

nuoriin kohdistuvan yleisötyön on ajateltu olevan sijoitus tulevaisuuden yleisöihin. (Lapuan Taidemuseo 2016).

Opinnäytetyöni tilaaja ja työnantajani Lapuan Taidemuseo toimii Lapuan kaupungin sivistyskeskuksen alaisuudessa yhdessä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, lukion, liikuntatoimen, nuorisotoimen, kirjastotoimen, musiikkiopiston, kansalaisopiston ja kulttuuritoimen kanssa. Taidemuseo on osa kulttuuritoimen yhteydessä toimivia Lapuan kaupungin museoita, joille Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM 2017) myönsi museoiden valtionosuuden tammikuusta 2018 alkaen. Lapuan sivistyskeskuksen monialaisuus tarjoaa taidemuseolle paljon luontevia kohtaamispisteitä eri toimijoiden kanssa.

Olen työskennellyt Lapuan Taidemuseossa museolehtorina koko sen toiminnan ajan eli syksystä 2006. Aluksi hoidin museolehtorin työtä yläasteen kuvataideopettajan työn ohella, mutta pian kulttuuritoimessa todettiin, että taidemuseo tarvitsee kokoaikaisen työntekijän niin yleisötyöhön kuin näyttelyiden järjestämiseen ja kokoelmatyöhönkin. Seuraavana syksynä siirryinkin työskentelemään kokopäiväisesti taidemuseoon ja olen saanut siitä asti olla luomassa Lapuan Taidemuseon näyttelyohjelmaa, kartuttamassa kokoelmia ja kehittämässä taidemuseon toimintaa. Olen ollut avaamassa yhteyksiä taiteilijoihin, kuraattoreihin, yhteistyökumppaneihin, museoihin ja ennen kaikkea taidemuseon yleisöön.

Opinnäytetyöni kehittämisen kohteeksi valikoitui Lapuan Taidemuseon yleisötyö, joka mielestäni kaipaa yhdentoista toimintavuotensa jälkeen kriittistä tarkastelua ja toiminnan päivittämistä. Museoiden yleisötyö tavoittaa koululaiset innostuneiden opettajien kautta helposti. Tarjolla olevaa museo-opetusta hyödynnetään mielellään ja Lapualla taidemuseosta onkin muodostunut kouluille tärkeä oppimisympäristö. Koululaisille suunnatun yleisötyön lisäksi taidemuseon täytyy kehittää myös aikuisia motivoivaa yleisötyötä. Mutta miten saisimme tehtyä taidemuseovierailusta yhä useamman aikuisen arkea ja miten tavoittaisimme aikuiset vierailijoiksi entistä paremmin? Useimpien aikuiskävijöiden museokokemus on itsenäisesti tehty näyttelykierros, sillä se on

museovierailun tavallisin päämäärä. Mutta se ei aina yksistään riitä tuottamaan sellaista elämystä, jotta taidenäyttelyyn lähdetäisiin uudelleen.

Tällä opinnäytetyöllä on tarkoitus kehittää taidemuseon yleisötyötä ja tarjota aikuisellekin museovieraalle monipuolisempi näyttelykokemus. Tavoitteena on löytää yhteistyön mahdollisuudet erilaisten tahojen kanssa ja saada luotua taidemuseoon toimintaa, joka tekee siitä mukavan paikan taiteen ja ihmisten kohtaamiselle. Tässä tutkimuksessa kertyvän tiedon ja ideoiden pohjalta kehitän taidemuseon yleisötyötä erilaisia asiakasryhmiä luonteavalla tavalla saavuttavaksi ja monipuolisesti palvelevaksi kokonaisuudeksi.

Kehittämällä Lapuan Taidemuseon toimintaa kehitetään Lapuan kaupungin monipuolisia kulttuuripalveluita entistä laadukkaammiksi. Samalla luodaan edellytyksiä Lapuan kaupungin muidenkin museoiden yleisötyölle ja museoiden kehittymiselle tulevaisuuden avoimiksi oppimisen ympäristöiksi kaikille kävijöille.

Opinnäytetyöni aihe on hyvin ajankohtainen koko Suomen museokentällä. Kaikki museot kuten muutkin kulttuurin toimijat käyvät jatkuvaa kilpailua asiakkaita muiden houkuttelevien vapaa-ajan toimintojen kanssa. Museoiden on siis kehitettävä palvelujaan ja yleisötyötään pärjätäkseen kilpailussa ihmisten huomiosta, ajasta ja resursseista. (Lindholm 2015, 11). Vaikka museoiden vetovoima on viime vuosina lisääntynyt ja niiden kävijämäärät ovat nousseet, uusia keinoja yleisöjen saavuttamiseksi kaivataan koko ajan lisää, varsinkin pienemmissä museoyksiköissä. Siksi Suomen Kulttuurirahasto onkin lähtenyt tukemaan museoiden näyttelytoiminnan uudistamista Museovisio-hankkeen apurahoilla. Hankkeen tavoitteena on yksinkertaisesti saada lisää kävijöitä museoihin ja parantaa heidän kävijäkokemustaan. (Museoliitto 2017).

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 Kunnan tehtävä hyvinvoinnin vahvistajana

Hyvinvoivat kuntalaiset ovat elinvoimaisen kunnan edellytys. Kuntalainen ja hänen tarpeensa ovat kaiken kunnallisen toiminnan keskiössä. Kunta edistää kuntalaisten hyvinvointia tarjoamalla monipuolisia mahdollisuuksia aktiiviseen ja hyvinvoivaan elämään viihtyisässä ja terveellisessä elinympäristössä. (Kuntaliitto 2017).

Hyvinvoinnin edistäminen on kunnille laaja tehtävä ja edellyttää yhteistyötä läpi koko hallinnon. Kuntalaisten hyvinvointi on yhteydessä moniin kunnan hoitamiin tehtäviin muun muassa koulutukseen sekä liikunta- ja kulttuuripalveluihin. Hyvinvoinnin edistämisessä kunnan kanssa kumppaneina työskentelevät monenlaiset toimijat. Erilaiset vapaaehtoiset toimijat, yhteisöt ja järjestöt sekä yritykset ja seurakunnat järjestävät kuntalaisille erilaisia aktiviteetteja ja tapahtumia. Yhteistyön lujittaminen monialaisesti, ammatillisen osaamisen vahvistaminen ja ympäristön muokkaaminen hyvinvointia edistäväksi ovat kunnissa tärkeä työ tulevina vuosina. (Kuntaliitto 2017).

Hyvinvointi voidaan määritellä yleisellä tasolla siten, että yksilöllä on hyvä tilanne sekä henkisen että fyysisen kunnan osalta. Museoiden ja kulttuuripalveluiden rooli painottuu henkisestä kunnosta huolehtimiseen. Museot tarjoavat erilaisia virkistäviä ja mieltä kiehtovia elämyksiä. Museon tarjoama tieto voi olla yhtä lailla voimaannuttava vierailun kohokohta kuin näyttelyssä olevien teosten kauneus ja puhuttelevuus. Monet museovieraat nauttivat osallistumisesta museon toimintaan muutenkin kuin näyttelyvieraana. Museoiden kasvava ja monipuolistuva rooli ihmisten hyvinvoinnin edistämisessä lisää museoiden kävijämääriä ja kasvattaa museon yhteistyöverkostoja. (Levä 2016).

Museot ovat kehittyneet vähitellen kansallisia arvoja vahvistavista kokoelmien kerääjistä ja kansalaisia sivistävistä organisaatioista elämyksiä tarjoaviksi monipuolista yleisötyötä tekeviksi laitoksiksi. Museoiden uusin kehittyvä rooli

yhteiskunnallisissa tehtävissä sisältää edelleen tärkeän kouluyhteistyön ja elämystarjonnan, mutta näiden lisäksi museoiden odotetaan osallistuvan myös kansalaisten terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitoon. Aikuispedagogiikan kehittämistyö ja museoiden toiminta avoimina elinikäisen oppimisen paikkoina vastaa tähän tarpeeseen. (Kinanen, Nystedt & Tornberg 2012).

Markku T. Hyypä pitää yhteiskunnallisia, viranomaisten käynnistämiä kulttuuriohjelmia välttämättöminä kulttuuripääoman edistämisessä ja niiden vaikutusta myönteisenä koko yhteiskunnalle. Sosiaalinen osallistuminen tarvitaan kulttuuripääoman lisääntymiseen ja kulttuuri- ja taideharrastusten hyvinvointivaikutukseen. Kulttuuriharrastus on yhteisöllistä toimintaa ja sosiaalinen tapahtuma, joka verkostoi ihmisiä ja vaikuttaa myönteisesti heidän hyvinvointiinsa. Taidenäyttelyssä vierailut, konsertissa käynyt tai kirjastossa asioinut kokee olevansa läsnä ryhmässä tai yhteisössä. Kulttuurin harrastaminen ryhmässä on yksi tärkeimpiä sosiaalisen osallistumisen muotoja. Kulttuuritilaisuuksissa vieraileminen ja taiteen tuottaminen vahvistavat näiden ryhmien keskinäisiä suhteita. Yhdessä koetusta taide-elämyksestä seuraa yhteenkuuluvuuden tunnetta ventovieraidenkin ihmisten kanssa. (Hyypä 2013, 18- 23).

Kulttuuripääoman säilyttäminen vaatii ponnisteluja ja kulttuuri on päättäjille monisyinen hanke toteutettavaksi. Tästä huolimatta Suomessa kuitenkin suositaan kulttuuria ja taidetta. Niitä tuetaan monipuolisesti ja ne elävät itsellistä elämää. Kulttuurilla ja taiteella on oma itseisarvonsa ihmisten hyvän ja rikkaan elämän hyvinvoinnin rakentajana. Kulttuuri on koko väestön aineetonta pääomaa, johon sijoittaminen tuottaa aineellista ja henkistä lisäarvoa. Koko Suomi hyöttyy lisäarvosta, joka ilmenee hyvinvointina, terveytenä ja pidempänä elämänkaarena. Kun ihmiset elävät pidempään terveinä, siitä koituu suurta kansantaloudellista etua koko yhteiskunnalle. (Hyypä 2013, 117-127).

Tutkimusta varten haastatellun Lapuan kaupunginvaltuutetun ja Laihian terveys- ja hyvinvointijohtajan Helena Lahtisen (2017) mukaan kuntien strategioissa pitäisi ensimmäisenä asiana olla hyvinvoivat ihmiset. Kun kaupunkilaiset ovat

hyvinvoivia, kaupungin rahat riittävät, sillä hyvinvoiva ihminen ei aiheuta suuria kustannuksia, vaan on osallistuva ja tuottava. Sosiaali- ja terveys- sekä maakuntauudistuksen toteutuessa kunnasta lähtevät perusturvan toiminnot maakuntaan ja kunnan tärkeimmiksi tehtäviksi jää kuntalain mukaan hyvinvoinnin edistäminen ja elinvoiman vahvistaminen. Lahtisen mukaan iso kysymys on, kuinka hyvinvointi ja elinvoima muuttuvat yksittäisistä sanoista toiminnaksi, miten se saavuttaa ihmiset ja minkälaisia rakenteita kuntiin näitä toimintoja varten tarvitaan. Kaiken tämän hahmottamiseksi päättäjillä kuuluisi olla ymmärrys siitä, minkälaisia mahdollisuuksia ja valmiuksia asioiden tekemiseen on valmiina ja kuinka saadaan eri tahoja yhteen kunnan hyvinvoinnin ja elinvoiman vahvistamiseksi. (Lahtinen 2017).

Lapulla Taidemuseon toiminnan monipuolistaminen ja yleisötyön laajentaminen aikuisiin kaupunkilaisiin ja erilaisiin kohderyhmiin, sopii Lahtisen (2017) mielestä hyvin kaupungin hyvinvointisuunnitelmaan. Suunnitelmaan on kirjattuna osallistaminen, aktivoiminen ja ihmisten erilaiset mahdollisuudet osallistua liikuntaan ja kulttuuriin. Hyvinvointisuunnitelma on tärkeä, koska jatkossa kunta saa tietyn osan valtionosuutta sen perusteella, kuinka nämä toiminnot on järjestetty. Lapuan Taidemuseon yleisötyö on Lahtisen mielestä tämän kokoisen paikkakunnan voimavarana merkittävä.

Museolle oman toimintaympäristön tunteminen on keskeistä, koska museon oikeus olemassaoloon ja merkityksellisyys muodostuu vuorovaikutuksessa ympärillä olevan yhteisön kanssa. Valpas museo tunnistaa yhteiskunnan yleiset muutostrendit ja analysoi toimintaympäristönsä muuttujia yksilöllisesti. Toimintaympäristön monista muuttujista museolle on tärkeää löytää oman toiminnan kannalta olennaisimmat. Jollekin museolle luontevin ympäristö on oma lähialue, toiselle taas valtakunnallinen tai kansainvälinen toimintaympäristö. (Teräs ja Teräsvirta 2013, 26).

Museoiden tarjoamat oppimisympäristöt ovat tärkeitä tiloja myös hyvinvoinnin kannalta. Museoiden näyttelykokonaisuudet ja laajat tietovarannot avautuvat vierailijoille oivalluksen, ilon ja rauhan tarjoajina. Museot toimintaympäristöinä vahvistavat sosiaalista yhteenkuulumista ja mahdollistavat tiedon rakentamisen

yhteisöllisesti. Museoilta odotetaan oppimisympäristönä laajenevaa vuorovaikutteista toimintaa, joka tukee oppimista ja mahdollistaa kävijöiden aktiivisen toiminnan. (Kinanen at al. 2012).

Museoiden tehtävät kulttuuriperinnön säilyttämisestä ja esittämisestä ovat laajentuneet pedagogiseen suuntaan. Oppimiseen tavoitellaan uusia mahdollisuuksia museo-opetuksen osallistavalla ja rajoja läpäisevällä pedagogiikalla. Museon toimiminen avoimena oppimisympäristönä edellyttää moniammatillista yhteistyötä. Museoiden täytyy rakentaa kumppanuuksia eri kulttuurialan toimijoiden, koululaitosten, työelämän, terveydenhuollon sekä eri ikäryhmien edustajien kanssa. Museoiden avautuminen ulospäin ja uudet kumppanuudet edellyttävät museoilta toimintakulttuurinsa kriittistä arviointia ja uudistamista. (Kinanen at al. 2012, 13).

2.2 Kulttuurikeskus Vanha Paukku

Lapuan Taidemuseo sijaitsee Kulttuurikeskus Vanhassa Paukussa, jossa työskentelee muitakin kaupungin kulttuurilaitoksia sekä erilaisia yrityksiä. Vanhassa Paukussa järjestetään viikoittain monenlaista kulttuurialan opetusta ja useita tapahtumia ympäri vuoden.

Kuvataiteen yleisötyölle on Lapualla rakennettu hyvä perusta pitkään jatkuneella taidenäyttelytoiminnalla. Elokuussa 1983 avautui Taidekellari kulttuuritoimiston läheisyydessä sijaitsevan kerrostalon kellarikerrokseen. Taidekellarista näyttelytoiminta siirtyi lokakuussa 1997 avattuun kulttuurikeskus Vanhaan Paukkuun, jossa kuvataidenäyttelyitä ryhdyttiin järjestämään Patruunagallerian tilassa ja samalla valokuvataide sai oman näyttämön kulttuurikeskukseen sijoitetusta Pohjanmaan Valokuvakeskuksesta.

Lokakuussa 2006 kulttuurikeskukseen avattu taidemuseo on vahvistanut Lapuan kuvataiteen näyttelytoimintaa ja vuodesta 2010 taidenäyttelyitä on järjestetty kulttuuritoimen tuotantona myös vanhusten palvelutaloissa kolmessa eri toimipisteessä. Lisäksi Lapuan taiteilijaseuran ja taiteilijaresidenssin taiteilijat

järjestävät pop-up näyttelyitä kahviloissa, tyhjiissä liikeyrityksissä ja työhuoneissa. (Lapuan kulttuuritoimen vuosikertomus 2016).

Kulttuurikeskus Vanha Paukku on kaupungin keskustassa Lapuanjoen rannalla sijaitseva kulttuuri- ja yrityskeskus. Keskukseen kaikki toimitilat on saneerattu entisen Valtion Patruunatehtaan tehdasalueen rakennuksiin. Vuonna 1923 rakennettu Patruunatehdas toimi paikkakunnalla merkittävänä työnantajana ja on osa maamme historiaa. Huhtikuun 13. päivän aamu 1976 on piirtynyt surullisena suomalaiseen historiaan, kun tehtaan 40 työntekijää menehtyi pohjanallilataamon räjähdyksessä. Onnettomuuden jälkeen patruunatehtaan toimintoja alettiin vähitellen siirtää pois Lapuan keskustasta ja vanhat tehdasrakennukset jäivät tyhjilleen.

1990-luvun puolivälissä Lapuan kaupunki osti tyhjilleen jääneet tehdaskiinteistöt ja alue päätettiin muuttaa kulttuuri- ja yrityskeskukseksi. Syksyllä 1997 kulttuurikeskukseen muutti ensimmäisenä kaupunginkirjasto ja muita kulttuuritoimijoita sekä yrityksiä vähitellen sen jälkeen. Kaupunki kehittää aluetta edelleen ja laittaa rakennuksia kuntoon eri käyttötarkoituksia varten. (Lapuan kaupunki, 2017).

Kuva 1. Kulttuurikeskus Vanha Paukku. Kuva: Timo Aalto/Wave Productions, 2016

Alueen toimijoista kaupunginkirjasto on alusta asti ollut ja on edelleen koko kulttuurikeskuksen sydän. Kirjasto on matalan kynnyksen paikka ja sen monipuoliset palvelut kaiken ikäisille tekevät siitä helposti saavutettavan ja paljon yleisöä keräävän kulttuurilaitoksen. Kirjastosali, tutkijanhuoneet,

lehtienlukusali, satunurkka, erilaiset tietokannat ja aineistot, kirjastoauto, lukupiirit, juhlapäivät ja muut tapahtumat pitävät kirjaston vilkkaana toiminnan paikkana ympäri vuoden. Kirjaston pitkät aukioloajat ja keskeinen sijainti kulttuurikeskuksessa avaavat sille myös hyvät yhteistyömahdollisuudet muiden toimijoiden kanssa. (Ota Koppi 2017).

Lapuan kulttuuri- ja museopalvelut tukevat kaupunkilaisten hyvinvointia tarjoamalla useita erilaisia kulttuuritapahtumia, näyttelyitä ja historiaa Vanhassa Paukussa. Taidemuseon, Patruunagallerian ja Pohjanmaan valokuvakeskuksen vaihtuvat näyttelyt toivottavat ihmiset tervetulleeksi yksin tai yhdessä taiteen äärelle. Pyhälahden Valokuvaamomuseon interiööri ja valokuvakokoelmat, autenttisissa tiloissa toimiva Lapuan Patruunatehtaan museo, pienimuotoinen Lapuanliikkeen näyttely sekä kotiseutuarkisto säilyttävät ja tuovat esille lapualaista historiaa. Tätä kaikkea täydentää Lapuan historian ja kulttuuriperinnön wikipedia-tyylinen sähköinen tietokanta HELEMI. (Ota Koppi 2017).

Lapuan musiikkiopisto ja kansalaisopisto ovat kirjaston ja kulttuuri- sekä museotoimen ohella alueen merkittävimmät toimijat.

Lyijylankaosaston luovan yhteisön tilat tarjoavat työskentelytilaa paikallisille taiteilijoille ja taiteilijaseuralle sekä kansainvälisen taiteilijaresidenssin taiteilijoille. Residenssin asukkaat luennoivat ja järjestävät pienimuotoisia tapahtumia ja näyttelyitä Lapualla työskentelynsä yhteydessä. (Ota Koppi 2017).

Kaikkea tätä Kulttuurikeskus Vanhan Paukun kulttuuritarjontaa täydentävät erilaiset kokoustilat, 200 paikkainen Alajokisali, Lapuan Kankurien tehtaanmyymälä, museokauppa Paukun Puoti, sisustus- ja lahjatavaraliike AnnaStiina, elokuvateatteri Bio Marilyn, Teatteri Lapua sekä lounaskahvila Iso Prässi ja Mallaskuun panimoravintola.

2.3 Lapuan Taidemuseo

Lapuan kaupungin museoiden toimialaan kuuluu kulttuurihistoriallisen ja taidemuseotoiminnan harjoittaminen. Yksiköittäin museokokonaisuus jakautuu Lapuan Taidemuseoon sekä kulttuurihistorialliseen yksikköön. Lapuan kaupungin museot tallentavat ja säilyttävät kuvataidetta sekä aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä sekä harjoittavat toimialallaan näyttely- ja julkaisutoimintaa, museo-opetusta, tutkimusta ja tiedonvälitystä Lapuan kaupungin alueella sekä sen lähialueella. (Lapuan kaupungin museoiden toimintakertomus 2016).

Lapuan Taidemuseon alkuna on eteläpohjalaislähtöisen varatuomari Pauli Laurilan (1917 – 1999) taidelahjoitus, jonka hän teki Lapuan kaupungille vuonna 1998. Lahjoituksessa oli ehto, että kokoelmalle täytyy rakentaa arvoisensa sijoituspaikka. Ehdon kaupunki päätti toteuttaa taidemuseona, joka peruskorjattiin Kulttuurikeskus Vanhan Paukun alueella sijaitsevaan entiseen patruunatehtaan pintakäsittelylaitokseen. (Lapuan Taidemuseo 2017).

Lapuan Taidemuseo aloitti toimintansa 1.10.2006 ja sillä on tärkeä tehtävä sekä paikallisesti että maakunnallisesti kulttuuripalveluiden tuottajana, nykytaiteen esittelijänä ja yhteistyön rakentajana. Lapuan Taidemuseo esittelee kolmesti vuodessa vaihtuvissa näyttelyissään kuvataidetta neljän teeman mukaan: pohjalainen taide, (lapualaislähtöisten) nuorten taiteilijain tuotanto, kansallisesti merkittävien taiteilijoiden tuotanto sekä kansainvälistä taidetta ystävyyskaupungeista Virosta, Saksasta ja Irlannista. (Lapuan Taidemuseo 2017).

Lapuan Taidemuseon perustana oleva taidelahjoitus on antanut hyvän pohjan taidemuseon vähitellen karttuville kokoelmille. Pidän kokoelmatyön tärkeänä elementtinä taideteosten sijoittelua kaupungin eri laitoksiin kaikkien kaupunkilaisten nähtäville. Samalla kun ne ilahduttavat kaupunkilaisia, ne toimivat museotyön näkyväksi tekemisen apuna ja mahdollistavat yleisötyön viemisen ympäri kaupunkia tavoittaen sellaisetkin yleisöt, jotka eivät taidenäyttelyissä omaehtoisesti ja aktiivisesti käy.

Tämän päivän haasteissa Lapuan museotoimen toimintaresurssit ovat erittäin niukat. Lapuan kaupungin museoissa työskentelee täysipäiväisesti vain kaksi museoammatillista henkilöä, intendentti ja museolehtori. Pienen osan työajastaan museoille antavat kulttuuripäällikkö ja kulttuurisihteeri sekä kulttuurikeskuksen myyntisihteeri ja vahtimestari. Siksi vuoden 2018 alusta myönnetty valtionosuus on erittäin tärkeä elementti, joka mahdollistaa museoiden toiminnan tulevaisuuden ja keskittymisen Lapuan kaupungin museoiden vaikuttavuuden kehittämiseen. Taidemuseosta alkanut museo-opetus laajenee kulttuuriperinnön alueelle ja koululaisten lisäksi kohderyhmiksi museoiden yleisötyöhön otetaan myös aikuiset museokävijät.

3 AIKUISTEN TAVOITTAMINEN TAIDEMUSEON ASIAKKAIKSI

3.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni keskeisenä tavoitteena on löytää tapoja ja keinoja, joilla voidaan monipuolistaa ja uudistaa taidemuseon yleisötyötä. Haluan etsiä ja luoda toimintatapoja, joilla museo voisi paremmin vastata yleisötyössä yleensä vähemmälle huomiolle jäävän aikuisväestön tarpeisiin. Tavoitteena on taidemuseon yleisötyötä kehittämällä löytää aikuisasiakkaille monipuolisempia mahdollisuuksia osallistua taidemuseon tapahtumiin. Opinnäytetyössäni etsin erilaisin menetelmin uusia keinoja taidemuseon yleisön tavoittamiseksi ja muotoilen niistä Lapualla toimivia malleja. Opinnäytetyöni vastaa osaltaan museoiden muuttuvan toimintaympäristön vaatimuksiin, jotka edellyttävät museoilta rohkeutta testata erilaisia tapoja työskennellä yleisöjen kanssa. Tarkoituksena on jakaa kehittämistyössä syntyneitä kokemuksia ja hyväksi koettuja käytäntöjä suomalaiselle museokentälle.

Opinnäytetyöni keskeiset tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten aikuiset tavoitetaan taidemuseon yleisötyön asiakkaiksi?
2. Miten yleisötyötä kehitetään aikuisväestöä motivoivaan suuntaan?

Opinnäytetyössäni kulkevat mukana taidemuseon, yleisötyöstä vastaavien ja eri kulttuuritoimijoiden näkökulmat. Työlläni etsin keinoja siihen, miten taidemuseo voisi paremmin tavoittaa aikuiset asiakkaat ja miten Lapuan Taidemuseon yleisötyötä voisi yhdessä Kulttuurikeskus Vanhan Paukun toimijoiden kanssa kehittää aikuisväestöä motivoivaan suuntaan. Tässä toiminnan kehittämisessä on tärkeää löytää ymmärrys siitä, minkälaisilla toimilla voidaan aikuiset kävijät tavoittaa parhaiten, minkälaista toimintaa voidaan alueelle kehittää ja toimia niin, että toiminnan pariin löytää yhä useampi aikuinen asiakas.

Opinnäytetyöni lähestymistapa on tapaustutkimus, jossa on toimintatutkimuksen piirteitä. Tapaustutkimuksen laadullisia aineistoja ja menetelmiä hyödyntäen olen tutkinut taidemuseoiden aikuisille suunnattua yleisötyötä ja etsinyt uusia toimintatapoja Lapuan Taidemuseon yleisötyön kehittämiseksi. Tapaustutkimuksen aineiston olen kerännyt haastatteluilla ja benchmarkingilla. Työn aikana olen testannut uusia toimintamuotoja ja tapahtumia sekä arvioinut ja kehittänyt niitä edelleen.

3.2 Yleisötyöstä

Kansainvälisen museoneuvoston (International Council of Museum) ICOMin eettisten sääntöjen suomalaisessa käännöksessä määritetään museon tehtävä seuraavasti: ”Museot tarjoavat mahdollisuuksia luonnon ja kulttuuriperinnön arvostamiseen, ymmärtämiseen ja suojeluun: Museoilla on tärkeä velvollisuus kehittää kasvatuksellista rooliaan ja houkutella laajempia yleisöjä siitä yhteisöstä tai ryhmästä ja siltä seudulta, jota ne palvelevat. Vuorovaikutus yhteisön kanssa ja sen kulttuuriperinnön vaaliminen muodostavat oleellisen osan museon kasvatuksellisesta tehtävästä.” (ICOM Suomi 2017).

Lapuan Taidemuseon yleisötyö on vahvasti profiloitunut koululaisten kanssa tapahtuvaan museo-opetukseen. Se oli luonnollinen alku yleisötyölle, koska

siirryin taidemuseotyöhön perusopetuksen puolelta ja minulla oli valmiiksi henkilökohtaiset verkostot eri koululaitoksiin. Tekemällä yhteistyötä innostuneiden opettajien kanssa taiteen monialaiseen opetukseen liittyen, olemme luoneet Lapualla museo-opetukseen toimintatavan, jolla saavutetaan kokonainen ikäluokka, eli kaikki lapualaiset 7 luokkalaiset joka vuosi. (Lapuan kaupungin museoiden toimintakertomus 2016).

Laajasti ymmärrettynä yleisötyö tarkoittaa yleisön hyväksi tehtävää työtä. Museo on lähtökohtaisesti olemassa palvellaakseen yleisöä tarjoamalla tietoa, elämyksiä ja kokemuksia. Ennen museovierailu oli yksityisempi, mutta nykyaikana museoissa on näyttelyiden yhteyteen tarjolla erilaisia opastuksia, työpajoja, ääniopasteita, keskusteluoppaita ja draamakierroksia. Vilkkaat tapahtumapäivät eivät välttämättä mahdollista rauhallista museokokemusta, mutta saattavat houkutella museoon uudenlaista yleisöä. Kaikkien asiakkaiden tasavertainen huomioiminen on koko museon yhteinen tehtävä. Erilaiset yleisöt huomioiva museo tarjoaa asiakkailleen sisällöllisesti laadukkaan kokemuksen. Siksi museoissa on opastuksia, työpajoja ja oheistoimintaa, mutta myös mahdollisuus rauhalliseen omatoimiseen näyttelyvierailuun. (Jokela 2014, 20).

Viime vuosien vilkastunut keskustelu museoiden yleisötyön muodoista on laittanut museot pohtimaan kenelle ja miksi yleisötyötä tehdään. Asiantuntijayleisöille saattaa hyvään museoelämykseen riittää pelkkä passiivisesti tarjottu tieto tai kaunis näyttelyripustus. He eivät useimmiten kaipaa aktivoivaa tekemistä tai osallistavaa kokemista, vaan haluavat kokea näyttelyn rauhassa ilman ylimääräistä häiriötä. Museot tavoittelevat kuitenkin kävijöikseen muutakin yleisöä, erilaisia käyttäjiä ja aktiivisia asiakkaita. Heille osallistava tekeminen ja kokeminen museonäyttelyssä takaa onnistuneen elämyksen. Tämä näkyy museoiden yleisötyön tarjonnan monipuolistumisena sekä erilaisten tapahtumien ja erityispäivien kasvaneena määränä. Museon pitää siis houkutella sekä vakiokävijöitä, asiantuntijoita että uusia kohderyhmiä ja tarjota kaikille mahdollisuus virkistäytyä, viihtyä ja oppia. Kukin omalla tavallaan nauttien. (Levä 2014).

Kysymys museoiden merkityksestä kävijöilleen on noussut esille erityisesti 2000-luvulla. Museologiassa on paljon jouduttu pohtimaan muuttuneen yhteiskunnan, kulttuurin, teknologian ja vapaa-ajanviettotapojen vaikutuksia museoiden ja yleisöjen suhteeseen. Museokävijöille suunnatuissa kyselyissä tulevat esille kuitenkin tutut ja kohtuulliset toiveet. Yleisö haluaa taidemuseoilta palveluja, tietoa ja elämyksiä. Suureksi haasteeksi museoissa nousevat kävijöiden erilaiset tarpeet, joiden yhtäaikainen täyttäminen on vaikeaa. Erilaisten yleisöjen miellyttämisen haasteista selvittää pohtimalla museon tehtävää ja taiteen merkitystä sekä kehittelemällä yleisötyöhön uusia erilaisia ideoita ja suuntaamalla sitä valikoidusti eri kohderyhmille. (Pettersson 2009).

Saadakseen uusia kävijöitä taiteen äärelle, taidemuseoiden näyttelyiden ympärille kehitetään jatkuvasti uutta tapahtumatarjontaa muiden taiteiden alueelta. Tämä taiteidenvälinen laajeneva ohjelmatuotanto tulisi sisällyttää osaksi museon perustoimintaa, sillä elävällä taidemuseolla kuuluu olla toimiva suhde nykykulttuuriin. Tästä suhteesta syntyneisiin tarpeisiin, avoimuuteen ja vuorovaikutteisuuteen, museo voi vastata tuottamalla uudenlaista taiteidenvälistä ohjelmaa erilaisille yleisöille. (Levanto & Pettersson 2004, 100).

Taidemuseon täytyy toiminnallaan kyetä luomaan uusia tapoja katsoa, kokea ja ymmärtää taidetta. Nämä museoiden toiminnalliset muodot ovat yleisötyötä, jossa kiinnitetään huomiota katsojaan ja katsojan saamaan elämykseen. Taiteidenvälinen toiminta sopii hyvin tälle elämysten alueelle. Jokaisen museon toimintaympäristö on kuitenkin erilainen ja paikalliseen yhteisöön sopivien oikeanlaisten toimintatapojen löytäminen vaatii yhteisön rakenteen ja tarpeiden tunnistamista. Jokaisen museon pitää siis löytää omanlaisensa toiminnantavat kokeilemalla erilaisia taiteidenvälisiä ohjelmistoja. (Levanto et al. 2004, 105).

Taidemuseon näyttelyt antavat suunnan taiteidenväliselle ohjelmistolle, jolla tuetaan ja syvennetään näyttelykokemusta. Uudenlaisella ohjelmistolla avataan museon ovet sekä vakiokävijöille että uusille museovieraille. Uusien kohderyhmien toivotaan oppivan käyttämään museota monipuolisena kulttuuripalvelujen tarjoajana ja kasvavan vähitellen tottuneiksi museokävijöiksi.

Taidemuseon on kuitenkin ymmärrettävä, että omanlaisensa ohjelmiston kehittäminen ja yleisöjen rakentaminen vievät vuosia. (Levanto et al. 2004, 109).

Suomen museopedagogisen yhdistyksen Pedaali ry:n määritelmä museopedagogiikasta tukee hyvin Lapuan Taidemuseon yleisötyön kehittämistä:

”Museopedagogian tehtävä on tuoda esiin yleisön näkökulma museossa ja ottaa huomioon erilaisten kävijöiden tarpeita. Museopedagoginen toiminta on kaksisuuntaista, se toimii välittäjänä museon ja yleisön välillä [...] Museopedagogialla on kolme lähtökohtaa: helpottaa, rohkaista ja tukea kävijän henkilökohtaista kokemusta ja elämystä sekä aktivoida omiin tulkintoihin ja omaan luovuuteen; välittää informaatiota, syventää ymmärrystä ja lisätä tietoa sekä käsitellä ja avata museota instituutiona, tilana ja paikkana.” (Pedaali ry 2005).

Taidelaitosten yleisötyö on kävijän ja laitoksen välisen raja-aidan madaltamista taidekokemuksen helpottamisella ja rikastuttamisella erilaisin tavoin. Yleisötyöhön voi näyttelykokemuksen lisäksi sisältyä laitoksen toimintaan tutustuminen, taiteilijatapaamiset, teosten katsomiskokemuksen purkaminen tulkinnoiksi ja kaikenlainen muu kokemusta syventävä toiminta. Taidemuseon yleisötyössä on useita osa-alueita kuten opastukset, keskustelut, työpajatoiminta, taidekasvatus sekä erilaiset projektit niin museossa kuin sen ulkopuolellakin. Yleisötyö liittyy myös merkittävänä osana taidemuseon markkinointiin. (Sivonen & Sorjonen 2015).

Yleisötyön kaikenlainen tehostaminen tulee olemaan kaikille valtionosuutta saaville laitoksille entistä tärkeämpää lähivuosina, sillä opetus- ja kulttuuriministeriössä kehitteillä olevan kannustinjärjestelmän indikaattorien yksi mittari on juuri yleisötyö. Yleisötyön eri muodot tarjoavat monenlaisia mahdollisuuksia taide- ja kulttuurituotteiden ymmärtämiseen toimien samalla myös opetuskeinona kulttuuripalvelujen käyttämiseen ja kuluttamiseen. (Sivonen ym. 2015, 18).

Yleisötyö on osa museoiden perustyötä näyttelyiden järjestämisen ja kokoelmatoiminnan lisäksi. Yleisötyötä tekevien tulee työskennellä tiiviissä yhteistyössä museon muiden osastojen kanssa ja tuoda yleisönäkökulma museon eri toimintoihin. Kun yleisötyö otetaan mukaan jo näyttelyn rakentamisen alkaessa, auttaa se huomioimaan mahdollisimman hyvin erilaiset yleisöt. Esimerkiksi nykytaiteenmuseo Kiasmassa yleisötyö otetaan mukaan jo näyttelyn suunnitteluvaiheessa ja yleisötyö kattaa koko museon toimintojen suunnittelemisen ja se näkyy kaikessa mitä museossa tehdään. (Sivonen ym. 2015, 36).

3.3 Taidemuseon aikuiskävijät

Aikuiset museokävijät eivät ole yksi suuri yhtenäinen asiakasryhmä. Jos määrittelykriteeriksi ottaa iän, aikuisiksi lasketaan kaikki 18 vuotta täyttäneet. Iänkin mukaan aikuiset jakautuvat moneen ryhmään: nuoret aikuiset, työikäiset ja eläkeläiset. Harrastusryhmiin, työyhteisöihin ja erilaisiin toimijoihin kuulumisen lajittelee aikuisia vielä enemmän, mutta tarjoaa myös parhaat mahdollisuudet aikuisten tavoittamiselle.

Vuonna 2015 YouGov Finlandin Suomen Museoliitolle toteuttaman kyselytutkimuksen mukaan museon ”suurkuluttaja” on tyypillisesti pääkaupunkiseudulla asuva, työssäkäyvä, alle 55-vuotias, lapseton (tai lapset jo muuttaneet kotoa), korkean koulutustason omaava ja ylempään talousluokkaan kuuluva nainen. (Museoliitto 2015).

Taidemuseon toiminnan suuntaaminen pelkästään suurelle yleisölle ei enää riitä. Pitää harjoittaa asiakassegmentointia ja tunnistaa monet pienet yleisöt omine tarpeineen ja toiveineen. Museovieraita on aina erottanut tietämyksen ja kiinnostuksen taso, koulutus- ja kulttuurinen tausta, yhteiskunnallinen asema, sukupuoli ja ikä. Kun taidemuseon keskiöön otetaan aikuiskävijä, ollaan

erilaisten kysymysten äärellä kuin koululaisten kanssa. (Levanto & Pettersson 2004, 53).

Lasten ja aikuisten opiskelussa on merkittävä ero: lapset ja nuoret opiskelevat koska heidän täytyy. Aikuiset opiskelevat todennäköisesti siksi, että he haluavat oppia jotain heitä erityisesti kiinnostavasta työhön, perheeseen tai omaan yhteisöön liittyvästä asiasta. Kaikki museoasiakkaat, niin lapset, nuoret kuin aikuiset haluavat kuitenkin tulla käsitellyksi samalla tavalla: kohteliaasti ja kunnioittavasti. Millekään museoyleisölle ei pidä puhua ylhäältäpäin ja holhoten, vaan museo-opetuksessa tulee aina ottaa huomioon yleisön omat kokemukset. Useimmat museoasiakkaat nauttivat oman tietämyksensä, kokemuksensa ja mielipiteidensä kertomisesta opetuksen yhteydessä. (Gibbs, Sani & Thompson 2006).

Museossa tapahtuva oppiminen voi olla epämuodollista, rentoa tai jopa satunnaista. Museon on silti otettava muodollinen lähestymistapa oppimismahdollisuuksien kehittämiseen ja huomioitava aikuisten oppimisen erityispiirteet. Aikuisille oppimisella on tarkoitus. Aikuisten oppiminen on käytännön taitojen kehittämistä, uusien ideoiden ja kokemusten tutkimista sekä piilevien kykyjen löytämistä. Aikuiset ovat myös itsenäisiä ja itseohjautuvia opiskelijoita, jotka valitsevat itse omat oppimisen aiheensa. (Gibbs et al. 2006).

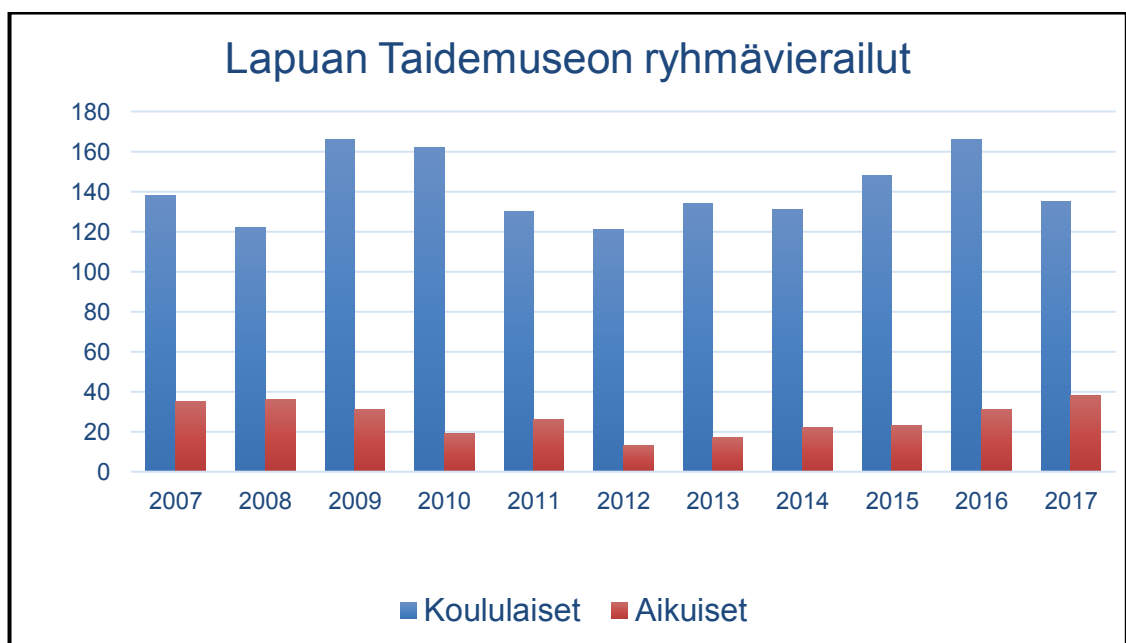
Aikuisille on kertynyt elämäkokemusta ja tietoa erilaisista työtehtävistä, perhe-elämästä, elämän muuttuvista haasteista, henkilökohtaisista intohimoista ja aikaisemmasta koulutuksesta. Tätä tietopohjaa kannattaa hyödyntää aikuisille suunnatussa opetuksessa. Uuden oppiminen on tehokkainta, kun se liittyy aikuisten nykyiseen tietämykseen ja kokemukseen. Oppimisen ei kuitenkaan pidä rajoittua vain siihen, mistä heillä on jo valmiiksi kokemusta ja tietoa. (Gibbs et al. 2006).

Aikuiset ovat tavoitteellisia ja käytännönläheisiä opiskelijoita. Aikuiset haluavat keskittyä opiskelussa niihin asioihin, jotka ovat heille hyödyllisiä. Epävirallisissa oppimistilanteissa aikuiset oppivat parhaiten, kun sisältö on mielenkiintoista ja

merkityksellistä heidän elämäänsä, työhönsä tai muihin tehtäviinsä nähden. Aikuiset eivät ehkä aina ole kiinnostuneita tiedosta sellaisenaan, mutta kun heitä kannustetaan ja innostetaan oppimaan, haluavat he usein oppia kaikenlaisista asioista aiemman kokemuksensa ulkopuoleltakin. (Gibbs et al. 2006).

3.4 Lapuan Taidemuseon kävijät

Taidemuseo on toiminut Lapualla yksitoista vuotta ja siellä on vierailut vuosittain noin 10 000 kävijää, joista noin 3000 on ollut ryhmäkävijöitä. Koululaisten kanssa tehtävä museo-opetus näkyy ryhmäkävijöiden määrässä. Taidemuseossa on kuitenkin osallistunut opastetulle näyttelykierrokselle aikuisryhmiäkin tasaiseen tahtiin ja erikseen kirjaamatta ovat jääneet kulttuurikeskuksessa ja taidemuseossa vierailevat ryhmäretkeläiset, jotka osallistuvat alueen yleiseen opastuskierrokseen. (Lapuan Taidemuseo, tilastot 2017).

Kaavio 1. Lapuan Taidemuseon yleisötyöhön 2007-2017 osallistuneet ryhmät

Oheisessa kaaviossa on esitettyä Lapuan Taidemuseossa kymmenen vuoden aikana yleisötyöhön osallistuneet ryhmät. Kaaviossa on eriteltyä koululaiset ja aikuiset. Näiden ryhmien välillä on suuri määrällinen ero.

Tarkastellessani taidemuseon aikuisryhmiä, erottui sieltä selkeästi neljä erilaista ryhmämuotoa. Useimmin opastuksiin osallistui erilaisia eläkeläisryhmiä. Näistä erityisenä mainittakoon Lapuan senioriopettajat, jotka ovat vierailleet miltei kaikissa Lapuan Taidemuseon näyttelyissä opastetulla kierroksella. Toinen aikuisryhmämuoto on työtehtävien takia opastuksiin osallistuvat taiteen ammattilaiset, kulttuurityöntekijät tai muuten työn kautta museoon vierailulle tulleet aikuiset. Kolmas ryhmä ovat harrastuksen mukana museovierailuun osallistuneet ja neljäntenä ryhmänä ovat vapaa-aikaa viettävät konsertteihin, luentoihin ja muihin tapahtumiin museossa osallistuvat aikuiset.

Lapuan Taidemuseon vieraskirjoja selaamalla selvitin, mistä taidemuseon yksittäiset asiakkaat tulevat. Tarkastelemalla vieraskirjojen merkintöjä tulos ei ole tarkka, mutta mielestäni se on suuntaa antava. Paikkakuntamerkintöjä on ympäri Suomea, mutta suurin osa kävijöistä on lapualaisia tai ympäröivän maakunnan aikuisia. Merkintöjen perusteella museoon tullaan perheen, tuttavien, sukulaisten ja vierailulle tulleiden ystävien kanssa. Viikonloppuisin, loma-aikoina ja varsinkin kesäaikana kävijöiden kirjo kasvaa suuremmaksi kuin tavallisena arkena. Ulkomaisia merkintöjä vieraskirjoista löytyy myös laajasti.

Taidemuseon sijainti Kulttuurikeskus Vanhassa Paukussa tekee siitä helposti saavutettavan vierailukohteen. Kulttuurikeskuksen alueella vierailee vuosittain yli 200 000 kävijää. Suuri kävijämäärä selittyy kulttuurikeskuksessa sijaitsevien kaupunginkirjaston, kansalaisopiston ja musiikkiopiston kävijöillä. Jokainen kävijä on kaikkien alueella toimivien yksiköiden potentiaalinen asiakas ja tervetullut käyttämään kaikkia alueen palveluja. Silti vain murto-osa heistä uskaltautuu taidemuseoon tai osallistuu opastuksiin. Tämä asettaa taidemuseolle haasteen kehittää toimintaansa ja yleisötyötään.

Kuvataide koetaan Lapualla vieläkin usein elitistiseksi ja vaikeaksi, vaikka sitä on ollut tarjolla paikkakunnalla vapaan pääsyn näyttelyissä jo 35 vuotta. Näyttelyn avajaisiin ei uskalleta tulla, näyttelyvierailua arastellaan ja taiteen ymmärtämisen vaikeutta pelätään. Se ei kuitenkaan ole pelkästään lapualainen ongelma, vaan samoihin asioihin törmää muuallakin. (Rajala 2017).

3.5 Miksi museoihin ei lähdetä ja mitä sille voisi tehdä

Vuonna 2015 YouGov Finlandin Suomen Museoliitolle toteuttaman kyselytutkimuksen mukaan suurin syy museossa käymättömyyteen on se, ettei museokäynti vain ole tullut mieleen. Neljännes kyselyyn vastanneista sanoo, että museot eivät kiinnosta. Muita syitä ovat ne, että lähistöllä ei ole museoita tai että pääsylippu on liian kallis. Aikaisemmat huonot kokemukset eivät kyselyn mukaan ole syynä käymättömyyteen juuri kenelläkään. (Museoliitto 2015).

Taloustutkimuksen vuonna 2017 Suomen museoliitolle tekemässä tutkimuksessa ”Miksi mennä museoon?”, kartoitettiin suomalaisten näkemyksiä museoista. Tutkimuksessa kysyttiin, miten herätettäisiin passiiviset mutta tyytyväiset museokävijät ja saataisiin heidät lähtemään museoihin useammin. Tutkimuksen mukaan suomalaisesta aikuisväestöstä 60 prosenttia käy museoissa ainakin kerran vuodessa ja vain 15 prosenttia ei käy museoissa lainkaan. Museoharrastajat, naiset ja Museokortin omistajat käyvät keskimääräistä useammin taidemuseoissa. (Holm, P., Leskinen, M. & Tyynilä, J. 2017).

Tärkeimmiksi syiksi käydä museoissa kyselyssä ilmoitettiin kiinnostus, museoiden tarjoamat elämykset ja mahdollisuudet oppia uusia asioita. Kyselyn mukaan museot tarjoavat hyvää ajanvietettä ja ovat esimerkiksi hyvää ohjelmaa lomalla. Museokäynnit kuuluvat kyselyn mukaan yleissivistykseen, toiset taas haluavat tietää mistä keskustellaan. Joillekin museot ovat harrastus ja joillekin museovierailu liittyy työtehtäviin. (Holm et al. 2017).

Ihmiset ovat tyytyväisiä museokäynteihinsä, mutta silti sinne ei vain tule lähdettyä. Tärkeä syy siihen, ettei ihmisten tule käytyä museoissa useammin,

on kyselyn mukaan se, ettei heille tule mieleen poiketa museoihin. Keskeinen syy tähän on ihmisten tietämättömyys museoiden tarjonnasta. Suuri syy käymättömyyteen on myös ajan puute ja se ettei museoiden sisältöä koeta kiinnostavaksi. Monet kaipasivat myös seuraa museovierailulle. Tärkeintä museoille olisi siis esittää näyttelysisällöt ymmärrettävästi ja kiinnostavasti, herättää ihmisten mielenkiinto näyttelyihin ja kertoa tarjonnastaan houkuttelevasti, sillä potentiaalisia museoasiakkaita kyselyn mukaan kyllä löytyy. (Holm et al. 2017).

4 LÄHESTYMISTAPA JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyössäni on lähtökohtana taidemuseon toiminnan ja yleisötyön tutkiminen, sen kehittäminen ja muutoksen aikaansaaminen. Kehittämistyössäni haluan ymmärtää syvällisesti Lapuan Taidemuseon tilannetta ja tuottaa tutkimuksen keinoin yleisötyöhön ja asiakkaiden saavutettavuuteen liittyviin käytännön ongelmiin kehittämis ehdotuksia.

Opinnäytetyöni lähestymistapa on tapaustutkimus, jossa on mukana toimintatutkimuksen piirteitä. Tapaustutkimus soveltuu hyvin kehittämistyön lähestymistavaksi, kun halutaan ymmärtää mahdollisimman hyvin kehittämisen kohdetta ja kun tutkimuksen tehtävänä on tuottaa uusia kehittämis ehdotuksia ja –ideoita. (Ojasalo et al. 2009, 52). Tapaustutkimuksen laadullisia menetelmiä käyttäen hankin tutkimusaineistoa aikuisten asiakkaiden tavoittamisesta ja taidemuseoissa tehtävästä aikuisille suunnatusta yleisötyöstä. Selvitin myös Lapuan Taidemuseon yhteistyömahdollisuuksia yleisötyön kehittämiseksi. Näiden tulosten ja niistä syntyneiden ajatusten ja ideoiden pohjalta kehitän taidemuseon aikuisille suunnattua yleisötyötä.

Käytin kehitystyön tiedonkeruumenetelminä benchmarkingia ja avointa haastattelua. Benchmarking on käyttökelpoinen menetelmä taidemuseon toimintaprosessien ja työtapojen kehittämisessä, koska siinä verrataan omaa

kehittämisen kohdetta toiseen kohteeseen ja saadaan tietoa vertailukohteen tavasta toimia. Benchmarkingilla löydettyt ideat voivat sysätä oman toiminnan aivan uuteen suuntaan. (Ojasalo ym. 2009, 43).

Avoin haastattelu sopi kehitystyöhöni, sillä tekemilläni haastatteluilla pyrin keräämään syvällistä tietoa tutkimuksen kohteista. Haastattelu korostaa yksilön subjektiivisia kokemuksia ja näkemyksiä tutkimustilanteessa ja haastateltavalla on mahdollisuus tuoda itselleen tärkeitä näkemyksensä mukaisia asioita esille mahdollisimman vapaasti. (Ojasalo ym. 2009, 106). Tekemieni haastattelujen avulla toivoin saavani tutkimustietoa taidemuseon yleisötyön kehittämisen suunnasta ja mahdollisuuksista sekä ideoita aikuisasiakkaiden tavoittamiseksi viiden erilaisen toimijan näkökulmasta.

4.1 Benchmarking

Benchmarking on tapa oppia nöyrästi ja avoimesti muilta toimijoilta ja soveltaa opittua omiin olosuhteisiin ja työkuultuuriin (Niva & Tuominen 2012). Kehittämistyöhöni benchmarkingin-kohteita ovat toimijat, joilla mielestäni on monipuoliset ja toimivat yleisötyömallit. Näissä kohteissa on jo valmiiksi pohdittu ja kehitetty aikuisväestön roolia, tarpeita, saavutettavuutta ja osallistamista osana museon yleisötyön kehittämistä. Benchmarkingilla löydettyjä ideoita tulen soveltamaan Lapuan Taidemuseon toiminnan kehittämisessä.

Benchmarkingilla keräsin tietoa suomalaiselta taidemuseokentältä kolmesta taidemuseosta kesän ja syksyn 2017 aikana. Opinnäytetyöni kannalta on mielestäni tärkeää, että benchmarking-kohteet sijaitsevat erilaisilla paikkakunnilla, ovat erikokoisia ja poikkeavat toiminnoiltaan toisistaan, koska siten saan vertailtavaksi erilaisia alueellisia, toiminnallisia ja kulttuurisia näkökulmia. En valinnut tutkimuskohteekseni valtakunnallisia suuria yksiköitä, joiden yleisötyöresurssit ovat valtavat, vaan etsin tietoa pieniltä ja keskisuurilta toimijoilta, joilla toiminnan haasteet ovat samansuuntaisia kuin Lapuan

Taidemuseossa. Nelimarkka-museo sekä Keravan ja Porin taidemuseot ovat mielestäni Lapualla hyviä esimerkkejä aktiivisesta ja omannäköisestä yleisötyön kehittämisestä ja aikuisväestön hyvin saavuttaneista museoista.

Ensimmäinen benchmarking-kohteeni oli taide- ja museokeskus Sinkassa sijaitseva Keravan taidemuseo. Se on pieni mutta monipuolisesti toimiva taidemuseo, jonka asiakasmäärä on kasvanut tasaisesti viime vuosina. Keravan taidemuseon hyvää yleisömenestystä selittää osittain *Osallistava museo* -hanke, jonka avulla museo lisäsi tunnettavuutta, huomioi eri ryhmien palvelutarpeita ja oppi suuntaamaan tarjontaansa entistä paremmin. Hanke paransi myös kaupungin sisäisten toimijoiden yhteistyötä. (Taide- ja museokeskus Sinkka 2016).

Keravan taidemuseo tuottaa nykytaiteeseen painottuvia näyttelyitä ja osallistavia taideprojekteja ja sen yleisötyön tavoitteena on museon sisältöjen tuominen lähemmäksi yleisöä osallistavan museotoiminnan keinoin. Vuonna 2016 Sinkassa oli aikuisryhmiä yleisötyön asiakkaina ensimmäistä kertaa enemmän kuin lapsiryhmiä. (Taide- ja museokeskus Sinkka 2016).

Vierailin Keravan taidemuseossa kesällä ja syksyllä 2017. Osallistuin opastetulle näyttelykierrokselle, jonka jälkeen jatkoimme keskustelua museon henkilökunnan kanssa heidän yleisötyöstään ja museokävijöiden tavoittamisesta.

Toisena benchmarking-kohteena oli Porin taidemuseo, joka on Satakunnan aluetaidemuseona toimiva nykytaiteenmuseum. Porin taidemuseo esittelee näyttelyissään kotimaisen ja kansainvälisen taiteen uusimpia virtauksia ja sen kokoelmat painottuvat modernismiin ja uudempaan taiteeseen. Vuonna 2016 Porin taidemuseo tuotti yhdessä Porin Lastenkulttuurikeskuksen kanssa taidemuseon tiloissa 515 työpajaa. Opastustapahtumia Porin taidemuseossa oli vuonna 2016 liki 2100, näistä koululaisille suunnattuja opastuksia oli hieman yli 200. (Porin taidemuseon toimintakertomus 2016).

Porin taidemuseoon olen vuosikymmenten aikana tutustunut tavallisena näyttelyvieraana, museoammattillisena yhteistyökumppanina ja myös opiskelijana Vauvojen värikylpy -koulutuksessa.

Kolmantena benchmarking-kohteena oli Alajärvellä toimiva Etelä-Pohjanmaan aluetaidemuseo Nelimarkka-museo, joka pienenä toimijana on kiinnostava yleisötyömuodoiltaan. Museon tehtäviin kuuluu Eero Nelimarkan taiteen esittelyn ja tutkimuksen lisäksi pohjalaisen taiteen tunnetuksi tekeminen. Nelimarkka-museon perusnäyttely on Eero Nelimarkan elämästä ja taiteesta kertova perusnäyttely, jota uudistetaan vuosittain. Perusnäyttelyn lisäksi Nelimarkka-museossa pidetään erillisiä vaihtuvia näyttelyitä. (Nelimarkka-museo 2017).

Nelimarkka-museon toimintaa on myös museon läheisyydessä sijaitsevassa Villa Nelimarkassa, jossa toimii nykyään museon ylläpitämä kansainvälinen taiteilijaresidenssi. Nelimarkka-museo on ylläpitänyt taiteilijaresidenssiä jo 1980-luvun puolivälistä alkaen. Lisäksi museo hallinnoi Alvar Aallon suunnittelemaa Villa Väinölää Alajärven keskustassa. (Nelimarkka-museo 2017).

Olen vieraillut Nelimarkka-museossa useasti erilaisissa tapahtumissa niin näyttelyvieraana, Etelä-Pohjanmaan kuvataideverkoston, pohjalaisten museopedagogien kuin aluetaidemuseon toimeen kuuluvan neuvonnan ja ohjauksen puitteissa. Olen kuvataideopettajana osallistunut museon toimintaan yleisötyön asiakkaan näkökulmasta ja seurannut myös museoammattilaisena Nelimarkka-museon taivalta.

Taidemuseoissa kysymyksiini vastasivat museolehtori Kirsi Nuppola Keravalta, pedagogisen yksikön intendentti Mirja Ramstedt-Salonen Porista ja museolehtori Aino Mäntyvaara Nelimarkka-museosta. Kaikille kohteille lähetin kysymykset sähköpostilla. (Liite 1.) Tutustuin myös Keravan taide- ja museokeskus Sinkan sekä Porin taidemuseon toimintakertomuksiin, tutkin museoiden nettisivuja ja keskustelin museolehtorien kanssa.

4.2 Haastattelut

Kehitystyön menetelmistä aineiston keräämisen yhtenä keinona olen käyttänyt avointa haastattelua, koska se on haastattelumuodoista kaikkein joustavin ja keskustelua muistuttavana antaa tilaa erilaisille ajatusten esittämisille (Ojasalo 2011, 41). Halusin haastatteluilla selvittää, mitä eri tahot taidemuseon kanssa tehdystä yhteistyöstä ajattelevat, mitä siltä odottavat ja minkälaisia yhteistyöideoita taidemuseon yleisötyöstä haastattelun yhteydessä syntyy.

Aineistoa varten haastattelin neljää taidemuseon kanssa yhteistyötä tekevää kulttuurikeskuksen toimijaa ja yhtä taidemuseon toiminnasta vastaavaa poliittista kuntapäättäjä. Haastattelut toteutin syksyllä 2017. Osa haastatteluista tehtiin haastateltavan työpaikalla, osa kulttuurikeskuksen kokoustiloissa. Tapauskuvaukset perustuvat näihin haastatteluihin ja ne kuvaavat taidemuseon yleisötyön laajentamista kulttuuritoimijoiden yhteistyön mahdollisuuksien näkökulmasta sekä sitä, miten kuntapäättäjä toiminnan näkee ja mitä toiminnalta odottaa.

Haastateltavina olivat Lapuan kaupungin kirjastotoimenjohtaja Hilikka Koivusalo, Lapuan taidekoulun johtava opettaja, kuvataiteilija ja Lapuan taiteilijaseuran puheenjohtaja Minna Rajala, Lapuan musiikkiopiston rehtori Katja Tuulari, Lapuan kansalaisopiston rehtori Terhi Sirén ja Lapuan kaupunginvaltuutettu Helena Lahtinen.

Lapuan kirjastotoimenjohtaja Hilikka Koivusalolla on yli kolmenkymmenen vuoden kokemus kirjastotyöstä. Hän on ollut kehittämässä Lapuan kirjastosta sitä monipuolista asiantuntija- ja asiakaspalvelulaitosta, joka se tänä päivänä on. Koivusalo on työskennellyt kulttuurikeskuksessa koko sen toiminnan ajan.

Lapuan taidekoulun johtava opettaja Minna Rajala yhdistää kuvataideopettajan ja kuvataiteilijan työt hedelmällisellä tavalla sekä toimii aktiivisesti yhteistyössä taiteilijaresidenssin ja luovan yhteisön työtilassa toimivien taiteilijoiden kanssa.

Rajala käyttää laajasti taidemuseon museo-opetuksen mahdollisuuksia oppilaidensa perehdyttämisessä kuvataiteen ilmiöihin.

Lapuan musiikkiopiston rehtori Katja Tuulari luotsaa yksikössään 20 opettajaa ja 335 opiskelijaa. Tuulari näkee kulttuurikeskuksessa laajat yhteistyön mahdollisuudet ja haluaa olla purkamassa toimintojen siiloutumista. Musiikkiopiston uusi opetussuunnitelma tarjoaa tulevaisuudessa oivallisen pohjan yhteistyölle eri toimijoiden välillä.

Lapuan kansalaisopiston rehtori Terhi Sirén on johtanut Lapuan kansalaisopiston toimintaa kymmenen vuoden ajan. Hänen ohjauksessaan toimii 100 opettajaa ja yli kolmetuhatta opiskelijaa. Pitkä kokemus tekstiilityönopettajana antaa hänelle perspektiiviä yhteistyön merkityksestä ja vaihtelevista kulttuuritoiminnan mahdollisuuksista vuosikymmenten ajalta.

Helena Lahtinen on ollut Lapuan kaupunginvaltuutettu vuodesta 1993, jolloin kaupunki osti Vanhan Paukun kiinteistöt. Lahtinen työskentelee Laihian terveys- ja hyvinvointijohtajana. Lahtinen on ollut suunnittelemassa kulttuurikeskuksen toimintoja, päättämässä Lapuan Taidemuseon rakentamisesta ja toimii Lapuan Taide- ja tiedesäätiön hallituksessa.

Kaikilla haastateltavillani on monien vuosien kokemus kulttuurityöstä Lapualla ja he ovat olleet mukana Lapuan Taidemuseon toiminnassa tavalla tai toisella alusta saakka.

5 KEHITYSIDEITA JA NÄKÖKULMIA TAIDEMUSEON YLEISÖTYÖHÖN

5.1 Benchmarkingilla kehitysideita aikuisten asiakkaiden tavoittamiseen

Benchmarkingilla selvitin, miten taidemuseot tavoittavat aikuiset museokävijät parhaiten ja minkälaista museoiden toiminnasta tiedottaminen on. Selvitin myös kokevatko museot aikuisten saamisen museovierailulle haastavaksi ja miten tuo

haastavuus on kohdattu. Benchmarkingilla löytyi esimerkkejä siitä, minkälainen toiminta on erityisesti onnistunut aikuisten museovieraiden kanssa ja miten museot pitävät huolta vakioasiakkaistaan. Benchmarkingilla tuli esille monia Lapualle sopivia, taidemuseon toimintatapaan liittyviä ideoita, joilla voidaan paremmin saavuttaa aikuiset taidemuseon yleisötyön asiakkaiksi.

5.1.1 Museon erilaiset tilat yleisötyössä

Museo ei ole itseisarvo, se tarvitsee kävijöitään. Jokaisen toimivan, yhteisöönensä vaikuttavan museon tulee pyrkiä lisäämään kävijöittensä määrää, mutta samalla pohtia mitä nuo kävijät museossa tekevät ja mitä sieltä saavat. Keinot ovat yksinkertaisia: pidennetyt aukioloajat, selkeät opasteet, muuntautumiskykyinen opastustoiminta, toimivat tilat ja yleisötyö. (Levanto ym. 2004 59).

Näyttelytilojen rinnalla suuri merkitys yleisötyölle on museon toiminnallisilla tiloilla. Erillinen työpajatila ja luentosali lisäävät ja monipuolistavat yleisötyön muotoja. Ateneumin museolehtori Erica Othman (Levanto ym. 2004 80) kehottaa perustamaan jokaiseen taidemuseoon työpajan, sillä juuri sen avulla voidaan etsiä erilaisia ratkaisuja, joilla tehdään katsojan ja taideteoksen kohtaaminen mahdolliseksi. Työpajatyöskentelyn erityisluonne muodostuu siitä, että lähtökohtana on kävijän oma luova toiminta. Näyttelyyn liittyvä oma tekeminen ja työskentelystä keskustelu tuo puheen rinnalle uudenlaisen tavan kohdata ja tulkita taidetta kokemuksellisesti. (Levanto ym. 2004).

Työpajatilán merkitys yleisötyön monipuolistamisessa korostuu taidemuseoissa. Kaikista vertailukohteista löytyy työpajatila, jonka merkitystä yleisötyössä kaikki museolehtorit korostivat. Näyttelyiden tapahtumatarjontaa laajentamaan taidemuseoissa on asiakkaille tarjolla vuokrattavaksi erillisiä tiloja kokouksiin, luentotilaisuuksiin ja juhliin. Kaikissa vertailukohteissa toimii myös oma museokauppa ja kahvio.

5.1.2 Yleisön tavoittaminen tiedottamisella

Aikuisten museovieraiden yksi keskeinen saavuttamisen tapa vertailukohteissa oli tiedottamisen eri keinot. Yksi keinoista on vuosittain painettavat kausiohjelmat, jotka sisältävät mahdollisimman paljon tietoa näyttelyistä ja myös kauden yleisöohjelmasta; luentosarjoista, erilaisista opastuksista, työpajoista ja muista tapahtumista. Museolehtorien mukaan ohjelmaa on hyvä pitää jaossa taidemuseon lisäksi muutamissa jakelupisteissä kaupungilla sekä postittaa kutsukorttien mukana avajaisyleisöä varten. Taidemuseon näyttelyistä ja oheisohjelmista tiedotetaan myös sähköisillä näytöillä ja paperisilla näyttelyjulisteilla ilmoitustauluilla. (Mäntyvaara 2017, Nuppola 2017, Ramstedt-Salonen 2017).

Seniorit seuraavat pääosin vain painettuja ilmoituksia, mutta näiden ilmaiseksi jaettavien esitteiden lisäksi senioreille toimii tiedotuksessa myös puskaradio. Aikuiset vakiokävijät seuraavat museoiden tiedotusta ja toimintaa aktiivisesti, joten heidän tavoittamisensa onnistuu sitä kautta hyvin. Satunnaisia, uusia kävijöitä ja mahdollisia tulevia vakiokävijöitä on vaikeampaa tavoittaa.

Maksullisia ilmoituksia tutkimuskohteena olevilla taidemuseoilla on lähinnä näyttelyohjelmaan liittyen paikallislehdissä, taidealan julkaisuissa, Museolehdessä, Taide-, niin&näin -, Voima-lehdessä, Galleriaoppaassa, kansainvälisessä e-flux -nettijulkaisussa sekä Kunstforumissa. Lisäksi taidemuseoista lähetetään viikoittain tiedote tulevan viikon ohjelmasta paikallisille lehdille ja radioille.

Verkkosivuille kaikki taidemuseot tekevät näyttelyistä ja tapahtumista täsmätiedotuksena erilaisia nostoja muun muassa Facebookiin, Instagramiin, kaupungin nettisivuille, museon nettisivujen ajankohtaista-palstoille, maakunnan näyttelykalenteriin, Museoliiton näyttelykalenteriin ja Art advisor –palveluun. Suoramainontaa yksityishenkilöille taidemuseot tekevät sähköpostitse. Haasteena sähköisessä tiedotuksessa ovat seniorit, jotka eivät ole mukana sosiaalisessa mediassa. Tutkimuskohteena olevissa museoissa yleisöillä on

mahdollisuus jättää asiakaspalveluun yhteystietonsa, mikäli haluavat saada tietoa taidemuseon tapahtumista. Halukkuutta liittyä postituslistalle kysytään esimerkiksi erilaisten tapahtumien yhteydessä. (Mäntyvaara 2017, Nuppola 2017, Ramstedt-Salonen 2017).

Aikuisten museokävijöiden tavoittaminen todettiin isoksi kysymykseksi. Vaikka aikuiset ja seniorit muodostavat peruspohjan taidemuseon kävijöissä, täytyy niiden huomio ja kiinnostus herättää ja voittaa aina uudelleen. Kiinnostusta ei voi pitää selviönä, vaikka se olisi kerran voitettu. Tässä on museoille haasteensa ja osa siitä haasteesta lankeaa yleisötyöhön. Näyttelyohjelmalla on iso vaikutus aikuisten kävijöiden tavoittamisessa. Jotkut näyttelyt tuovat yleisöä kuin itsestään, joskus jopa useitakin kertoja samaan näyttelyyn. Toiset näyttelyt taas vaativat houkutellakseen enemmän pedagogista ohjelmaa ja erilaisia yleisötapahtumia näyttelysisältöjen tueksi ja rinnalle. (Mäntyvaara 2017, Nuppola 2017, Ramstedt-Salonen 2017).

Museokortin todettiin tuoneen paljon uusia kävijöitä taidemuseoihin. Ohikulkijat, jotka eivät ennen ole käyneet tai käyvät harvoin museossa, voivat museokortin kanssa tulla vaikka vain hetkeksi museoon. Suurimmat yksittäiset aikuisryhmät, joille on varattu opastus tulevat museoihin varattujen bussikierrosten kautta. Usein bussiryhmät ovat yhdistysten tai kerhojen jäseniä, jotka ovat lähteneet virkistys- ja/tai tutustumisreissulle. Kesä ja viikonloput ovat omatoimisten aikuismatkailijoiden sesonkiaikaa. (Mäntyvaara 2017).

5.1.3 Tapahtumia ja muuta toimintaa

Erilaiset tapahtumat tuntuvat madaltavan kynnystä aikuisten museovierailulle. Aikuiskävijöitä kiinnostavat näyttelyiden yhteydessä järjestetyt konsertit sekä asiantuntijaluennot ja taiteilijavierailut, jotka tarjoavat lisätietoa näyttelyiden sisältöihin. Porin taidemuseossa jooga on hyvin suosittua ja viikoittainen maksuton yleisöopastus kerää paljon aikuisväkeä. (Ramstedt-Salonen 2017).

Aikuiset osallistuvat taidemuseon toimintaan pääsääntöisesti hyvin, kunhan aikuisille suunnattu toiminta on aikataulutettu eri kohderyhmien mukaan. Suurimpana haasteena koetaan nuoret aikuiset, joita on vaikea saada osallistumaan toimintaan ja ylipäätään käymään taidemuseoissa.

Vertailukohteiden taidemuseot tarjoavat aikuisryhmille tyky-vierailuja, joihin kuuluu näyttelyopastus, tarjoilua ja työpaja. Tyky-päivään on mahdollista myös lisätä ryhmän toiveiden mukaan muuta toimintaa ja sisältöjä, josta he maksavat erikseen. Aikuiskävijöille tarjottavien työpajojen sisältö ja kesto vaihtelevat ja työpajojen lisäksi museoissa on tarjolla erilaisia taiteen tekemiseen liittyviä kursseja. Osa työpajoista on kaikille avoimia ja osaan kutsutaan tiettyjä kohderyhmiä, kuten paikallisen taideyhdistyksen väkeä.

Museolehtorien mukaan työssäkäyvät aikuiset pystyvät osallistumaan viikolla järjestettäviin tapahtumiin parhaiten kello 17 jälkeen, mikä tekee taidemuseoiden tapahtumista iltapäivätoimintaa. Aikuiskävijöiden muut menot ja aikataulutetut harrastukset vaikuttavat heidän osallistumiseensa taidemuseon tapahtumiin. Ikääntyvälle aikuisväestölle eli senioreille illalla tapahtuva toiminta taas on haastavaa. Tästä syystä taidemuseoissa senioreille suunnatut toiminnot on ajoitettu päiväsaikaan. Senioreille suunnatun toiminnan aikataulut on tehty niin, että lounas on mahdollisesti jo nautittu kotona ja osallistujilla on hyvä hetki tulla museovierailulle. Toiminnan suunnitteluvaiheessa on myös hyvä tarkastaa paikallisen kansalaisopiston kurssit ja muut tapahtumat päällekkäisyyksien varalta.

Vakiintuneita aikuisille suunnattuja tapahtumapäiviä ja -aikoja löytyy kaikista vertailumuseoista. Senioreille järjestetään kaikissa omia näyttelyesittelyitä ja työpajoja. Porissa *Seniorien suunnistus nykytaiteeseen* on tällainen palvelumuoto, joka on vakiinnuttanut paikkansa taidemuseon ohjelmassa ja tavoittaa seniorit hyvin. Se on maksutonta matalankynnyksen osallistumista, johon ei tarvitse ilmoittautua.

Porissa on tiedotuksessa kokeiltu hälventää 'seniori'-sanaa, vaikka tapahtumanimi on hauska ja toiminta on lyönyt itsensä hyvin läpi seniorien keskuudessa. Taidemuseo on halunnut viestiä, että toiminta soveltuu kaikille, lähinnä juuri aikuisille, jotka ovat päiväsaikaan vapaalla, syystä tai toisesta. Osallistuminen ei ole pelkästään ikäkysymys, enemmänkin elämäntilanteeseen liittyvä asia. Ikää tai eläkekorttia ei kysytä lipunmyyntitiskillä. (Ramstedt-Salonen 2017).

5.1.4 Yhteistyökuvioita

Vertailukohteena olevilla taidemuseoilla ei ole erityistä tapaa huomioida vakiokävijöitä erikseen ja tässä asiassa heillä on mielestään parantamisen varaa. Osa aikuisista vakiokävijöistä on museoiden postituslistalla ja he saavat hyvin tietoa taidemuseoiden ohjelmista. Porissa taidemuseolla on käytössä taidemuseon mesenaattijärjestelmä, erikseen yrityksille ja yksityisille henkilöille. Mesenaattikortin lunastaneille on etuja sisäänpääsymaksuissa, opastuksissa ja museokaupan tuotteissa. (Porin taidemuseo 2017).

Keravalla tärkeä yhteistyökumppani on Keravan Taidemuseon ystävät ry, joka tukee monin tavoin Keravan taidemuseon toimintaa. Yhdistyksen tarkoitus on tehdä tunnetuksi Keravan taidemuseota ja sen toimintaa sekä auttaa museota taidenäyttelyiden ja kulttuuritilaisuuksien järjestämisessä. Yhdistys myös hankkii ajoittain varallisuutensa mukaan taidetta museon kokoelmaan. Yhdistyksen jäsenetuja ovat kutsut avajaisiin, ilmaiset sisäänpääsyt näyttelyihin, opastuksiin ja tapahtumiin sekä mahdollisuus osallistua yhdistyksen järjestämille erilaisille taideaiheisille retkille Suomessa ja ulkomailla. (Keravan taidemuseo 2017).

Vertailukohteiden taidemuseoissa käydään säännöllisesti keskustelua yleisöistä, mutta asiakasprofilointia niissä on tehty lähinnä keskustelun tasolla. Taidemuseot tiedostavat, että heillä on paljon kehitettävää kävijätutkimuksissa. Museoiden palvelutarjonnan räätälöimisessä erilaisille kohderyhmille tarvitaan asiakasprofilointia, koska räätälöityjen palveluiden kysyntä on alati lisääntyvää ja niiden tuotteistamisessa on museoilla vielä paljon työsarkaa. Ne ovat myös

keskeisiä asioita mietittäessä museon omia tulevaisuuden tulonhankintalähteitä. (Ramstedt-Salonen 2017).

Porin taidemuseossa on kokemuksia siitä, miten onnistunut yhteistyö yleisöjen kanssa voi saada aikaan pitkäjänteisen innostuksen ja kiinnostuksen osallistua museon tuottamiin palveluihin. Porissa toteutettiin osana Avara museo – hanketta seniorien kanssa taidesäätiön kokoelmaan liittyvä näyttely. Senioreilla oli hankkeessa aito mahdollisuus vaikuttaa näyttelyn sisältöön ja päättää toteutuksesta. Tämän työryhmän jäsenet ovat nykyisin Porin taidemuseon vakioasiakkaita. (Ramstedt-Salonen 2017).

Yksittäinen näyttelyyn liittyvä työpaja synnytti Porissa myös seniori-ikäisistä koostuvan PERHOSMARSSI-nimisen performanssiryhmän. Ryhmä alkoi kokoontua taiteilija-ohjaajan johdolla, mutta toimii nykyisin täysin itsenäisenä työryhmänä, joka osallistuu erilaisiin tapahtumiin. He ovat monesti esiintyneet taidemuseon seniori- ja Museoiden yö -tapahtumissa. Ryhmän omat erilaiset sidosryhmät ovat tätä kautta tulleet myös taidemuseon asiakkaita. (Ramstedt-Salonen 2017).

Vertailukohdemuseoiden toimijat hakevat aktiivisesti sekä yhteistyökumppaneita että rahoitusta erilaisiin yleisöä osallistaviin projekteihin ja hankkeisiin. Taidemuseoiden yksi keskeisistä toimintatavoista on luoda yhteyksiä taiteilijoiden ja erilaisten yhteisöjen ja yleisöjen välille. Näillä projekteilla ja hankkeilla ne saavat näkyvyyttä erilaisille ajankohtaisille asioille. Taidemuseoilla on myös paljon erilaisia yhteistyökumppaneita; oppilaitoksia ja opiskelijoita, yhdistyksiä, säätiöitä, museoita, liittoja, erilaisia asiantuntijoita, taiteilijoita, arkkitehtejä, yrityksiä, urheiluseuroja, kummiluokkia, kuraattoreita, läänintaiteilijoita ja kaupungin muita laitoksia. (Nuppola 2017).

Tämän yhteistyön kautta he saavat sekä apua työskentelyynsä, että uusia, innokkaita asiakkaita, jotka kokevat taidemuseon tärkeäksi omakohtaisen toiminnan kautta. Museolehtori Nuppola totesi, että tarve ulkopuolisiin yhteistyökumppaneihin on Keravan taidemuseossa suuri ja heitä on pakko

löytää, koska taidemuseon nykyisellä henkilömäärällä ei toimintaa voi monipuolistaa. Keravalla ei siis yritetäkään pärjätä yksin, vaan on etsitty aktiivisesti yhteistyökumppaneita ja erilaisia tapoja laajentaa yleisötyötä ja taidemuseon toimintaa. (Nuppola 2017).

5.2 Haastatteluilla näkökulmia yleisötyöhön

Tein haastattelut Kulttuurikeskus Vanhassa Paukussa neljälle keskeiselle alueen toiminnoista vastaavalle toimijalle ja yhdelle kaupunginvaltuutetulle. Haastatteluissa kävimme läpi sitä, minkälaista yhteistyötä olemme tehneet, mikä siinä on onnistunut, mitä voisi parantaa ja miten voisimme yhteistyötä lisätä. Näkökulmana oli koko ajan taidemuseon yleisötyö ja erityisesti aikuiset asiakkaat. Keskusteluissa tuli esille monia juuri Lapualle sopivia, meidän toimintatapaan ja aikuisyleisöihin liittyviä kehitysideoita, joiden avulla aikuiset voidaan saada taidemuseoon.

5.2.1 Missä taidemuseo on ja mitä siellä tapahtuu

Lahtinen (2017) arvelee, että taidemuseoon tuleminen on vaikeaa ja vierasta sellaisille henkilöille, jotka eivät siellä ole ennen käyneet. Potentiaalisen taidemuseokävijän oma-aloitteisuus voi puuttua, jos ei oikein tiedä koska sinne voi mennä, mitä se maksaa, mitä siellä on ja mitä siellä voi tehdä. Siinä tilanteessa voi pieni innostava lappunen henkilökohtaisesti tarjottuna ja omakohtaisella hyvällä kokemuksella kerrottuna ilmaisesta toiminnasta saada ihmiset vierailemaan taidemuseoon.

Taidemuseon sijainti kulttuurikeskuksessa on alueen toimijoiden mielestä hiukan syrjässä ja hankalasti tavoitettavissa. Kun se on eri rakennuksessa, sinne ei aina viitsitä lähteä ja Lahtinen (2017) totesi myös, että vieraat eivät ehkä osaa tulla sinne, kun ei oikein tiedetä mikä se rakennus on. Taidemuseon kylttejä ei tahdo havaita ja kaikkea viitoitusta pitäisi muutoinkin hiukan kohentaa. Iso avara tila, ”Laskeutuvan perhosen aukio”, kulttuurikeskuksen ja

taidemuseon välissä kaipaisi hänen mukaansa tiivistämistä, jotta yhteys ei tuntuisi niin hankalalta. Kulkua eri rakennusten välillä voisi viitoittaa vaikkapa kasvillisuudella.

Tiedottamisen tehostamiseksi taidemuseolla ja oikeastaan koko kulttuurikeskuksella pitäisi olla pieni yleisesite, johon olisi koottuna alueen paikat, niiden avoinna oloajat ja tieto vapaasta pääsystä näyttelyihin. Niitä voisi olla esimerkiksi terveyskeskuksen odotustilassa ja seurakunnan tiloissa, niin että sen löytää mahdollisimman moni. Kaunis, selkeä esite voi saada aikaan kiinnostuksen ja kenties innostuksen lähteä käymään taidemuseon näyttelyssä. Esitteessä voisi olla myös hiukan tietoa taidemuseon näyttelyiden ohjelma- ja työpajoista. Lahtinen heittäisi haasteen esitteestä vaikkapa kouluille. Sen voisi hyvinkin suunnitella oppilaat ja sillä saataisiin taas heidän vanhempiaan tutustumaan kulttuurikeskukseen. Lahtisen (2017) mukaan erityisesti vapaata pääsyä kannattaa mainostaa, sillä se toimii aina. Kun vierailu ei maksa mitään, siinä ei myöskään menetä mitään, vaikka ei näkemästään innostuisikaan.

Lahtinen visioi, että taidemuseon olemassaolosta kertomassa Lapualla voisi olla eräänlainen taidemuseon näyteikkuna, jossa olisi pop-up- näyttelynä esillä kokoelmateoksia tai jopa taidemuseossa esillä olevan näyttelyn osa. Paikan voisi tehdä johonkin keskeisellä paikalla sijaitsevaan kaupungin kiinteistöön, jossa turvallisuusasiat pystytään helposti huomioimaan. Näyteikkunalla olisi myös tietoa taidemuseosta, sen avoinna olostä, näyttelyistä ja toiminnasta. Tällaisesta voisi joku innostua ja muistaa vierailla taidemuseossa.

Kuva 2. Taidemuseon näyttelyyn liittyvä mainoskuva kulttuurikeskuksen lounasravintolan oven vieressä. Ikkunasta avautuu näkymä taidemuseolle. Kuva: Kirsi-Maria Tuomisto.

Taidemuseon näyttelyistä, kokoelmista ja toiminnasta tiedottaminen kaupungin päättäjille, kulttuurikeskuksen toimijoille ja heidän asiakkailleen koettiin tärkeäksi ja yhdeksi avaintekijäksi aikuisten asiakkaiden tavoittamisessa. Jos päättäjät ja alueen toimijat eivät tiedä tarpeeksi taidemuseon ja muiden näyttelytilojen toiminnasta, eivät he niitä pysty myöskään omille viiteryhmillään markkinoimaan. Oman toiminnan ohessa muiden toimijoiden sisältöjen selvittäminen koetaan työlääksi ja siksi näyttelyihin toivottiin opastusta ja selkeitä tiedotteita. Taidemuseon näyttelyjulisteen sijoittaminen kulttuurikeskuksen eri tiloihin lisäsi näkyvyyttä ja huokealla toteutettavan kausiesitteen jakaminen kirjaston lainaustiskiltä, kansalaisopiston ja musiikkiopiston tiloissa, alueen liikkeissä ja kaupungin kaikissa toimipisteissä lisäisi huomattavasti taidemuseon näkyvyyttä.

Kirjastotoimenjohtaja Koivusalo totesi, että lainausosastolle voisi rakentaa taidemuseon toiminnasta pienen vitriininäyttelyn ja pystyttää kirjastosaliin tietokirjaosastolle "Taidemuseo suosittelee"-esittelypöydän, johon sijoitetaan kirjallisuutta ja muuta materiaalia, jota kirjastosta löytyy näyttelyyn liittyen.

Esittelypöydän yhteyteen voisi mahdollisuuksien mukaan sijoittaa myös taideteoksia.

5.2.2 Yhteistyö yleisötyön voimavarana

Lapuan Kulttuurikeskus Vanhassa Paukussa sijaitsee monia kulttuurialan toimijoita, jotka ovat kohtuudella hyödyntäneet yhteistyömahdollisuuksia, mutta kaikki haastateltavat myöntävät, että tehostamisen varaa yhteistyön tiivistämiseksi on. Koivusalo (2017) toteaa, että kulttuurikeskuksen tapahtumia pitäisi kehittää yhteistyössä isona kokonaisuutena. Tuulari (2017) korostaa myös kokonaisuuden näkemistä ja sitä, että tutkittaisiin mitkä asiat kulttuurikeskuksen toimijoilla ovat hyvin, mitkä ovat toimijoiden vahvuudet ja vasta sen jälkeen pohdittaisiin, mitä pitäisi kehittää. Muutokset eivät kaupungin organisaatiossa tapahdu sormia napsauttamalla ja on myös tärkeää huomata, että Lapualla on jo paljon yhteistyöhön tarvittavia elementtejä valmiina ja niissä maaperä kehittymiselle.

Yhteistyöllä on mahdollisuus päästä eteenpäin, pitäisi vain rohkeasti avata uusia ovia. Sirénin (2017) mielestä raha siivittäisi kaikkein parhaiten yhteistyötä. Rahan puute ja siitä kilpaileminen on jarruttanut yhteistyön tekemistä Lapuan kulttuurikeskuksessa. Nyt kulttuurikeskuksen jokaisella toimijalla on oma budjetti, jonka säilymisestä taistellaan joka vuosi. Sirénin mielestä yhteistyöstä pitäisi palkita, eikä nähdä sitä uhkana. Systeemin pitäisi olla kannustava; kun teette yhteistyötä, teidät palkitaan. Kulttuurikeskuksessa voisi aloittaa sillä, että määritellään kaikkien omien budjettien lisäksi kulttuurikeskuksen toimijoiden yhteinen budjetti, jota opeteltaisiin hallinnoimaan yhteistyössä. Tämä muutos on kuitenkin pitkän prosessin tulos ja vaatii hyvin toteutuakseen keskinäistä luottamusta ja avoimuutta.

Yhteistyötä suunnitellessa pitää miettiä, miten alueen eri toimijoilla jo valmiina olevaa osaamista voidaan hyödyntää. Kansalaisopiston vahvuusalue on koulutuksessa ja heidän kanssaan sopiva yhteistyön muoto on järjestää

aikuisille suunnattuja kursseja ja muuta yhteistä ohjelmaa taidemuseon näyttelyihin liittyen. Kansalaisopisto voi olla myös mukana järjestämässä luentoja näyttelyjen yhteyteen, koska se luontevasti liittyy heidän omaan toimialaan. (Sirén 2017).

Taidekoulun kuvataideryhmät ovat yksi taidemuseon tärkeimmistä yhteistyötahoista. Lapset ja myös aikuisten taidekouluryhmä vierailevat miltei kaikissa taidemuseon näyttelyissä. Lapsiryhmien vanhemmille voisi tutustuminen oman lapsen harrastuksen mukana taidemuseon toimintaan tarjota luontevan tavan taiteen katsomiseen. Rajalan (2017) mukaan lasten vanhemmissa on monia sellaisia aikuisia, jotka eivät ole vierailleet taidemuseossa, vaikka ovat tuoneet lapsensa taidekouluun ja haluavat heidän tutustuvan kuvataiteen tekemiseen. Taidemuseossa toteutettavat toiminnalliset vanhempainillat yhdessä lasten ja vanhempien kanssa luovat mainion mahdollisuuden laajentaa taidemuseon aikuista asiakaskuntaa. Vanhempainillan vanhempi-lapsi parityöskentely on herkullinen tapa taiteen kohtaamiselle, koska lapset ovat hirveän ennakkoluulottomia ja avoimia kuvataidetta kohtaan sekä valtavan innoissaan, kun vanhemmat tulevat mukaan. (Rajala 2017).

Musiikkiopiston rehtori Katja Tuulari katsoo, että musiikkiopiston taidemuseolle näyttelyiden avajaisiin räätälöimät musiikkiesitykset ovat keskeinen yhteistyön muoto yksiköitten välillä. Taidemuseon avajaiskeikat ovat olleet mukavia tilaisuuksia ja arvokkaita kokemuksia niin musiikkiopiston opiskelijoille kuin opettajillekin. Näitä esiintymiskutsuja toivotaan jatkossakin taidemuseon heille esittävän. Tuularin (2017) mukaan musiikkiesitysten järjestämistä helpottaisi paljon, jos taidemuseolle hankittaisiin oma piano. Se mahdollistaisi erilaisten musiikillisten tapahtumien järjestämisen ja kohentaisi taidemuseon ja musiikkiopiston yhteistyötä.

Tuulari (2017) kertoo musiikkiopistolla olevan useita opettajia, joiden oppilaat voisivat tulla taidemuseolle pitämään konsertteja. Sitä kautta saataisiin myös taidemuseolle uudenlaista yleisöä, kun lasten vanhemmat, isovanhemmat sekä

muut sukulaiset ja tutut tulisivat kuuntelemaan konserttia ja tutustuisivat siinä samalla näyttelyyn. Taidemuseon luentoiltoihin voisi myös liittää musiikkia, jolloin yleisölle tulisi monenmoista elämystä.

Kuva 3. Taidemuseoon hankittu piano on musiikinopetuksen ahkerassa käytössä.
Kuva: Kirsi-Maria Tuomisto

Musiikkiopiston opetussuunnitelmassa on mainittuna taiteiden välinen yhteistyö. Taidemuseon näyttelyissä ja kokoelmien parissa tapahtuvat sävellys-, improvisaatio- ja vapaat musisointipajat olisivat mitä parhaita taiteiden välistä yhteistyötä. Tuulari (2017) visioi, että kun opiskelijat vähitellen harjoituksen kautta ovat saaneet otteen musiikista, niin he voisivat tulla tuntiensa aikana harjoittelemaan ja musisoimaan taidemuseon näyttelytilaan. Tilaisuus olisi avoin yleisölle, mutta se ei olisi tilaan lukittu konsertti, vaan opetusta voisi seurata pikku hetken ja sitten katsoa muun ajan taidenäyttelyä. Tilaisuus tarjoaisi oppilaille esiintymisharjoituksen ja toisaalta musiikkiopiston toiminnan avoimeksi tekemisen ja kulttuurikeskuksen toimijoiden väliselle yhteistyölle näkyvyyttä.

Taidemuseon oman pianon myötä musiikkiopiston opetuksen ohjelmaa pystyisi suunnittelemaan pitkäjänteisesti ja opetuksen osaksi voitaisiin ottaa oppilaiden kanssa esitettäviä taidemuseon näyttelyihin sopivia teemallisia konsertteja.

Musiikkiopiston opetussuunnitelmassa on improvisaatio säveltäminen, jonka puitteissa sävellysryhmä voisi Tuularin (2017) mukaan käydä taidemuseolla kehittämässä ideoitaan taideteoksiin liittyen.

Taidemuseon vaihtuvat näyttelyt ovat melko lyhyitä pitkäkestoiseen sävellystyöhön, mutta ideaa voisi kehitellä taidemuseon kokoelmateoksiin liittyen niin, että valitaan kokoelmista useampi teos, joiden pohjalta opettaja suunnittelee opetuksensa. Teoksiin liittyvä konsertti voidaan järjestää taidemuseossa, jossa teokset esitellään yhdessä musiikin kanssa. Kokoelmateokset saataisiin näin musiikin myötä elävästi esille ja niistä syntyisi tavallaan uusi teos. Teoksista voitaisiin koota taidemuseon, musiikkiopiston ja kaupungin nettisivuille ”Soiva taidekokoelma”, jossa kokoelmateoksen kuvaa klikkaamalla alkaisi kuulua musiikkia.

Tämä omanlainen uusi yhteistyö olisi Tuularin mielestä mahtava mahdollisuus. Kun musiikkiopiston opetussuunnitelma muuttuu, eikä opetuksen sisältöä enää määrätä ylhäältä päin, voi opistossa kehitellä uusia opetuksen sisältöjä. Opisto saa enemmän itse kehittää tavoitteellisuuden arviointia ja luoda uusia kokonaisuuksia, joissa eri tavoitteet toimivat. Aluksi säveltämisessä pysyttäisiin perinteisimmissä soittimissa, mutta jatkossa voisi virittää mukaan musiikkiteknologiaa ja koneella säveltämistä.

Kirjaston kanssa yhteistyömuodoksi kirjastotoimenjohtaja Koivusalo ehdotti taiteen sanoittamista, joko näyttelyn teoksiin liittyen sellaisenaan tai taidekirjojen kautta. Taiteen sanallistaminen toimii hyvin kaiken ikäisten ihmisten kanssa. Lapualla toimivien kirjaklubien toimintaa ja taidepainotteisia kirjallisuusiltoja voitaisiin järjestää taidemuseolla esimerkiksi etsimällä kirjallisuutta taidemuseon näyttelyssä oleviin taideteoksiin liittyen. Tapahtumassa olisi asiantuntijoiden esittelyt taideteoksista ja kirjallisuudesta. Musiikkiesitykset täydentäisivät tapahtumia. Kokoelmateoksista syntyisi analyysien, sanallistamisen ja saduttamisen myötä erilaisia tekstejä; tarinoita, kuvakertomuksia, tulkintoja ja runoja, joita julkaistaisiin sekä taidemuseon että kaupungin nettisivuilla.

Lapuan Taidemuseolla on taidekirjakokoelma, joka karttuu Suomen museoliittoon kuuluvien taidemuseoiden julkaisuvaihtorenkain kautta ajankohtaisilla ja uniikkeillakin taidekirjoilla sekä kokoelmalahjoitusten ja taidemuseon omien hankintojen myötä. Taidemuseon kirjakokoelma on henkilökunnan käsikirjasto ja se liitetään kirjaston Eepos-tietokantaan. Taidemuseon kirjakokoelmasta ei voi tehdä lainauksia, mutta niitä voi tutkia taidemuseon arkistossa. Tällä toiminnalla kirjasto tekee taidemuseota omille asiakkailleen tutuksi ja ohjaa heitä taidemuseoon.

Lapualle on jo pitkään suunniteltu taidelainaamoa, mutta sen toteuttamisen esteenä erityisesti on ollut sopivien tilojen puute. Yleensä taidelainaamot toimivat paikallisten taiteilijaseurojen ylläpitäminä, mutta Koivusalon (2017) ehdotuksesta Lapualla voisi ryhtyä selvittämään, voisiko taidelainaamon toteuttaa kirjaston, taidemuseon ja taiteilijaseuran yhteistyönä. Taidelainaamon taideteokset liitettäisiin kirjaston Eepos-tietokantaan, jonka kautta teosten etsiminen, varaaminen ja lainaaminen tapahtuisi. Koko toiminta sidottaisiin lainaajan kirjastokorttiin ja maksut sekä mahdolliset muistutukset tapahtuisivat kirjaston järjestelmän mukaisesti. Taidelainaamon teokset tulisivat aluksi paikallisilta taiteilijoilta ja taideteokset olisivat joko taidemuseon tai Lyijylankaosaston taiteilijoiden työhuoneiden varastossa.

Taidemuseon työpajatila nousi tärkeäksi yhteistyön paikaksi haastattelujen yhteydessä ja sen hankkimiseen kannustettiin. Työpajaa voisi kehittää yhteistyössä taidekoulun kanssa. Kirjastotoimenjohtaja Koivusalo toivoi taidemuseolta yhteistyönä sellaista työpajatoimintaa, joka antaisi lisäarvoa kirjaston kokoelman käytölle tai lukuharrastukselle. Työpajatoiminta koulun ulkopuolisessa ympäristössä on Koivusalon mukaan hyvä opetusmenetelmä ja aktiviteetti yläkouluikäisille, joita ympäristön muutos vapauttaa ja inspiroi. Tällaisessa yhteistyönä järjestettävässä työpajassa kirjasto toimisi aktivaattorina ja museolehtori toimisi ohjaajana. Vastaavaa työpajatoimintaa voisi kehittää myös senioreille.

Työpajatilan paikkaa pohdittaessa tutkittiin, voisiko sen sijoittaa Lyijylankaosastolle ja ottaa paikan taidemuseon hallintaan. Taidemuseon työpajatilaa voisi käyttää myös taidekoulu, koska toimintojen eriaikaisuus mahdollistaa sen hyvinkin. Tarpeen vaatiessa muutkin alueen toimijat voisivat varata tilan käyttöönsä. Työpajatilan lisäksi siellä olisi kokoustila ja taidelainaamo sekä yläkerran taiteilijoiden työhuoneiden kanssa jaettava yhteinen keittiö.

5.2.3 Erilaisten aikuisryhmien tavoittaminen

Kirjaston, musiikkiopiston ja kansalaisopiston henkilökunnan sekä päättäjien vierailu säännöllisesti taidemuseossa opastetulla kierroksella tekee heille taidemuseon toimintaa tutuksi ja antaa jokaiselle omakohtaista tietoa näyttelyistä, joita he voivat suositella omille viiteryhmillään ja ohjata näyttelyihin. Kirjasto on avainasemassa kaikkien tapahtumien ja näyttelyiden mainostamisessa, sillä se matalan kynnyksen toimintana tavoittaa valtavan määrän asiakkaita, joihin voidaan vaikuttaa kirjaston palvelutiskillä. Kirjastotoimenjohtaja Koivusalo ehdotti asiakkaiden houkuttelukeinona myös arvontaa, joka taidemuseoon liittyvänä toteutettaisiin kirjaston lainaustiskillä.

Taidemuseon näyttelyiden avajaiset olisivat monelle luonteva tilaisuus vierailla taidemuseossa, mutta päättäjät tarttuvat tähän tilaisuuteen varsin harvoin. Lahtinen (2017) ehdottikin, että eri ryhmittymät voisivat pitää kokouksensa kulttuurikeskuksessa ja sen yhteyteen liitettäisiin esimerkiksi taidemuseossa vierailu. Jotta vierailua ei voisi sivuuttaa, sijoitetaan se kokouksen keskelle. Vierailulle ja kokoustamaan kulttuurikeskukseen tulisi kutsua sivistyslautakunnan lisäksi muitakin tahoja, sillä kaikki katsovat asioita eri näkökulmasta; toiset saattavat tutkia sisältöjen lisäksi seiniä ja valaistusta, toiset esteettömyyttä ja saavutettavuutta ja kaikkien kanssa voisi syntyä uusia ajatuksia toiminnan kehittämisestä.

Lahtinen (2017) neuvoi taidemuseon esittelemään ja tarjoamaan räätälöityä toimintaa ikäneuvoston, vammaisneuvoston ja nuorisovaltuuston toimijoille.

Nämä neuvostot ovat kuntalaisten omien erityisryhmien edustajia, joiden kautta voi tavoittaa suuren määrän aikuisia. Esimerkiksi Lapualla on viidessä eri eläkejärjestöissä tuhansia ihmisiä, jotka ovat enemmän ja vähemmän aktiivisia toimijoita. Nämä ihmiset ovat mielellään päiväsaikaan tapahtumissa kulkevia eli toiminta ei painottuisi ilta-aikaan.

Vammaisneuvosto edustaa hyvin monenlaisia ryhmiä, esimerkiksi diabetes-, näkövamma-, kuulovamma-, ms-, kehitysvamma-, selkä-, sydän ja reumayhdistyksiä. Lahtisen (2017) mukaan nämä ryhmät voisivat hyvinkin tulla taidemuseolle, kun heillä vain olisi tietoa taidemuseon toiminnasta.

Lahtinen (2017) totesi, että ihmiset tavoitetaan parhaiten sen ryhmän kautta, missä henkilö toimii. Yksin on monen kovin hankala lähteä vierailulle, mutta ryhmässä se on paljon mukavampaa. Yhdistysten ja järjestöjen toiminnan saavuttaa parhaiten tarjoamalla sisältöä heidän jo valmiiksi kalenteroituun toimintaansa. Kaikilla toimijoilla on valmiiksi varattuna tietyt viikonpäivät ja kellonajat kokoontumisille ja näihin tilaisuuksiin voi taidemuseo tarjota uutta sisältöä. Kutsumalla taidemuseoon ja kertomalla tarjolla olevasta ohjelmasta heille hyvissä ajoin etukäteen, voivat he aikatauluttaa sen toimintaohjelmaansa mukaan. Järjestö 2.0 kokoaa kaikenlaiset yhdistykset ja ryhmät, joiden solmuhenkilöiden kautta tavoittaa kaikki ryhmien jäsenet. Ryhmiä löytyy paljon erilaisia metsästysseuroista diakoniapiireihin.

Yksi keino saavuttaa aikuisia on haastaa kansalaisopiston opettajia, joiden aineeseen vierailu sopii, tulemaan museoon omien harrastusryhmien kanssa. Kansalaisopiston ryhmien kutsuminen taidemuseovierailulle onnistuu Sirénin (2017) mukaan parhaiten esittelemällä ryhmien opettajille, mitä taidemuseo oppimisympäristönä tarjoaa. Kansalaisopiston opettajat eivät Sirénin mukaan ehkä edes tiedä mitä mahdollisuuksia taidemuseossa vierailu voisi opetukseen tarjota. Niinpä taidemuseon näyttelyistä ja toiminnasta kannattaa tehdä opettajille syksyllä jaettava info. Ne opettajat, jotka asiasta innostuvat, voivat ottaa yhteyttä. Lapuan kansalaisopistossa opettaa 100 opettajaa ja opiskelee yli 3000 henkilöä, joten potentiaalisia vierailijoita on melkoisesti.

Taiteilijaseuran ja taidemuseon yhteistyön tiivistämiseksi Rajala (2017) ehdotti tapaamista, jota voisi kokeilla heti uuden näyttelyn avautumisen jälkeen. Taidemuseo kutsuisi taiteilijaseuran jäsenet rentoon keskustelutilaisuuteen, jossa perehdyttäisiin yhdessä näyttelyn antiin taiteilijan näkökulmasta. Järjestettäisiin sellainen *Artists in Museum-ilta*. Jos tapaaminen koetaan onnistuneeksi, voisi sitä jatkossa laajentaa kutsumalla mukaan muitakin asiasta kiinnostuneita.

6 TULOKSET

Lapuan Taidemuseon toiminnan keskiöön on yhdentoista vuoden ajan kuulunut yleisötyö. Sen aloittaminen oli museolle tärkeä päätös, joka ohjasi näyttelyiden suunnittelua ja toiminnan suuntaamista erityisesti lapsille ja nuorille. Taidemuseon yleisötyön kohdistamisen lapsiin ja nuoriin ajateltiin olevan sijoitus tulevaisuuden yleisöihin. Yhdentoista vuoden ajan taidemuseon yleisötyöllä on tuettu Lapuan eri kouluasteiden taidekasvatuksen monimuotoisuutta. Nykyään se on myös osa KulttuuriPaukkua eli Lapuan kaupungin perusopetuksen kulttuuriopetussuunnitelmaa.

Lapuan Taidemuseon yleisötyö on tarkoitettu kaikenikäisille vierailijoille. Se ei ole vain lasten ja nuorten etuoikeus, vaan se on taidemuseon palvelu, jolla tarjotaan myös aikuisille museovieraille monipuolinen näyttelykokemus. Koululaisten parissa tekemästani yleisötyöstä kertyneet kokemukset ovat saaneet minut vakuuttuneeksi, että taiteella on merkitystä ja siitä saatu elämys on tärkeä. Altistumalla taiteelle voi myös oppia ymmärtämään paremmin itseään ja ympärillä olevaa maailmaa.

Taidemuseon yleisötyö on toimintaa, jonka tarkoituksena on yleisön kannalta lisätä kuvataiteen saavutettavuutta ja museon näkökulmasta saavuttaa uusia yleisöjä ja sitouttaa nykyiset yleisöt yhä paremmin monipuolisella toiminnalla ja mielenkiintoisella ohjelmalla taidemuseon kävijöiksi. Yleisötyön yhtenä

päämääränä on edesauttaa taidemuseon sisällöistä nauttimista ja siitä oppimista. Yleisötyössä pyritään erilaisia metodeja käyttäen aktiiviseen ja monimuotoiseen vuorovaikutukseen museokävijöiden kanssa. (Sivonen & Sorjonen 2015). Parhaimmillaan yleisötyö madaltaa taidelaitoksen toimintaan osallistumisen kynnystä ja luo mielikuvan helposti lähestyttävästä organisaatiosta. (Lindholm 2015, 18).

Lapuan Taidemuseon yleisötyössä on erityisesti paneuduttu näyttelyn sisältöihin tutustumiseen opastuksen kautta. Lähtökohtana tälle on minulla museolehtorina ollut se, että sanallistaminen lisää tietoa ja ohjaa katsojan kykyä nähdä. Avaamalla taideteoksia sanallistamalla, olen voinut antaa katsojille perusvalmiuksia teosten vastaanottamiseen. Tieto on auttanut ymmärtämään taidetta ja opastuksessa käydyillä keskusteluilla on ollut tarkoitus herätellä katsojien omaa ajattelua ja synnyttää oivalluksia. Opastusten kautta varsinkin koululaiset ovat päässeet taiteen tarjoaman elämyksen äärelle.

Rajasin opinnäytetyön koskemaan aikuisia asiakkaita, koska heidän osuutensa Lapuan Taidemuseon yleisötyön asiakkaista on vähäinen. Opinnäytetyön avulla lähdin etsimään kohtaamispisteitä taidemuseolle ja aikuisille asiakkaille. Tutkimuksen tavoitteena on ollut löytää aikuisille asiakkaille sopivia yleisötyön muotoja sekä toimivia ja käytännöllisiä tapoja, joilla taidemuseo voisi paremmin tavoittaa aikuiset yleisötyön asiakkaiksi.

Benchmarkingilla ja haastatteluilla keräsin tietoa aikuisten asiakkaiden tavoittamisesta ja konkreettisia toimenpiteitä yleisötyön muodoiksi. Tutkimalla suomalaisissa taidemuseoissa tehtävää yleisötyötä ja aikuisille suunnattua toimintaa, sain paljon tietoa hyväksi koetuista toimintatavoista. Haastatteleamalla kulttuurikeskuksen toimintaan vaikuttavia henkilöitä, löysin uusia ideoita taidemuseon yleisötyöhön. Haastatteluissa tuli myös esille uusia tapoja tavoittaa aikuisia asiakasryhmiä kulttuurilaitosten yhteistyötä lisäämällä. Löytyneitä ideoita on taidemuseossa otettu heti testaukseen ja jatkokehittelyyn. Osa uusista ideoista pääsee testaukseen kansalaisopiston ja musiikkiopiston kanssa syksyllä 2018, kun uuden lukuvuoden opetus käynnistyy.

Tutkimuksessa nousi erityisesti esille taidemuseon toiminnasta tiedottamisen tehostaminen, monipuolistaminen ja tiedotuksen selkeämpi kohdistaminen. Taidemuseon olemassaolosta ja yleisötyöstä pitää aikuisten ensin tietää, jotta he voivat hakeutua sen pariin. Taidemuseo ja siellä tapahtuva toiminta voivat jäädä aikuisille vieraaksi monesta syystä. Yksi syy on, ettei museon tarjoamasta palvelusta yksinkertaisesti tiedetä. (Holm et al. 2017). Yleiset ilmoitukset museon nettisivuilla, paikallislehdessä ja kaupungin vapaa-ajan palvelujen tiedotuslehdessä eivät kiinnitä riittävästi huomiota. Taidemuseo tarvitsee siis tehokkaampaa ja tarkemmin kohdennettua tiedottamista, joka avaa sen toimintaa houkuttelevasti ja lähestyy potentiaalisia asiakkaitaan mahdollisimman henkilökohtaisesti. Keräämällä asiakkailta yhteystietoja ja kokoamalla niistä taidemuseon asiakasrekisterin, mahdollistettaisiin taidemuseon toiminnasta kertovien infokirjeiden postittaminen laajalle joukolle. (Ramstedt-Salonen 2017).

Tiedottamisessa käytettävät maksullisten mainosten vaikutuksen arviointi kävijämäärien lisäämiseen on vaikeaa, mutta niitäkin on oltava, jotta näkyvyyttä on riittävästi. Sosiaalisessa mediassa tiedottaminen ja tapahtumien päivittäminen ovat nopeinta sekä aktiivisinta tämän päivän tiedottamista. Sosiaalisessa mediassa voi tiedottaa tapahtumista useaan kertaan ja yhdellä viestillä saavutetaan samanaikaisesti laaja asiakasjoukko.

Aikuisten kalenterien täyttyessä yhdistysten ja järjestöjen toiminnasta ja monista harrastuksista, tavoittaa taidemuseo heidät sen ryhmän kautta, missä he vapaa-ajallaan toimivat. Yhdistysten ja järjestöjen jäsenet tavoittaa parhaiten tarjoamalla sisältöä heidän jo valmiiksi kalenteroituun toimintaansa. Kaikilla toimijoilla on valmiiksi varattuna tietyt viikonpäivät ja kellonajat kokoontumisille ja näihin tilaisuuksiin voi taidemuseo tarjota uutta sisältöä.

Humakin vuosina 2008-2015 tekemissä taide- ja kulttuurilaitosten kävijätutkimuksissa on tullut esille, että kulttuuritilaisuuksien ei-kävijöille ylivoimaisesti tärkein syy tulla tapahtumaan oli saada sinne ystävältä kutsu.

Lähes puolet ei-kävijöistä oli ilmoittanut, että kävisi varmasti kulttuuritapahtumissa, jos ystävä pyytäisi mukaan. (Lindholm 2015, 69). Tämän tiedon pohjalta kehitin taidemuseoon testausmenetelmäksi Ystävän kutsun. (Liite 2).

Koululaiset vierailevat taidemuseossa ja osallistuvat yleisötyöhön opettajan kutsumana. Yleisötyön sisällöt on räätälöity heille näyttelyn teeman, ryhmän iän, ryhmän koon ja opettajan mahdollisten toiveiden mukaan. Opettajat ovat saaneet kutsun taidemuseoon vierailulle museolehtorilta. Taidemuseovierailusta innostuneena lapset ovat saattaneet tuoda myöhemmin illalla tai viikonloppuna vanhempansa vierailulle museoon ja toimineet koulutunnilla oppimansa mukaisesti näyttelyssä oppaina.

Koululaisten tapa kutsua vanhempiaan, isovanhempiaan ja muita sukulaisiaan taidemuseoon innoitti minua testaamaan, saisiko Ystävän kutsulla aikaan dominoefektin taidemuseokäynneissä. Kutsuin vierailulle syksyn näyttelyyn ”Ihmisten kaupunki, kuvia Lapualta Pyhälahden Valokuvaamomuseon kokoelmista” erilaisia ryhmiä. Kun ryhmä tuli museoon, annoin näille kaikille ryhmäläisille oman Ystävän kutsun ja toivoin heistä jokaisen tuovan taas uuden ryhmän vierailulle.

Idea onnistui vain osittain, sillä ihmiset kyllä ilahtuivat kutsusta, mutta unohtivat kutsua uusia ryhmiä museoon. Taidemuseoon lähteminen jäi toteutumatta monesta muustakin syystä. Kiireinen arki, monet velvollisuudet, harrastukset ja perheen aikataulut tekivät muutamankin hengen ryhmälle yhteisen ajan löytymisestä hankalaa tai jopa mahdotonta. Jotkut eivät muistaneet tulla museoon ja joitakin ei vain yksinkertaisesti saanut houkuteltua näyttelyyn. Muutamille ryhmille, esimerkiksi senioriopettajat ja martat, Ystävän kutsuvierailun aikatauluttaminen onnistui hyvin, kun se sovitettiin ryhmän kalenteroituun toimintaan. Joillekin ystävien ja kollegoiden mukana taidemuseoon tuleminen onnistui pienen aikataulusovittelun jälkeen.

Kaikki museoon tulleet ryhmät olivat vierailuunsa tyytyväisiä ja toivoivat lisää vastaavaa toimintaa. Keskusteleva opastus koettiin mukavaksi tavaksi tutustua näyttelyyn, kun halutessaan sai osallistua aktiivisesti tai keskittyä rauhassa katselemaan ja kuuntelemaan. Opastus avasi näyttelyn sisältöjä ja tarjosi erilaisia näkökulmia teosten tarkasteluun. Varsinkin nykytaiteen näyttelyissä opastus auttaa huomaamaan teoksista paljon enemmän kuin omatoimisesti näyttelyssä kierrellessä. Eräs museovieras totesikin nähneensä opastetulla vierailulla aivan eri näyttelyn, kuin mihin oli yksistään tutustunut. Nämä onnistuneet testaukset rohkaisevat kehittämään Ystävän kutsua edelleen.

Jotkut Ystävän kutsulla taidemuseoon tulleet aikuisryhmät toivoivat museokäyntiin sisältyvän jotain tarjoilua. Kahvitteluhetki ennen tai jälkeen näyttelyopastuksen tarjoaisi varmasti virkistävän hetken keskustelulle. Lapuan Taidemuseossa ei ole omaa kahvilaa, mutta kulttuurikeskuksen Ison Prässin lounaskahvila sijaitsee aivan museon vieressä. Kahvilan kanssa voisi kokeilla yhteistä ”Taidekahvitelu -tarjousta”. Erään miesryhmän kaipaama makkaranpaistoakin voisi kokeilla taidemuseon pihalla. Joitakin vieraita kiinnostaisi näyttelyyn tutustuminen kuohuviinilasin kanssa rauhallisesti oppaan mukana kierrellen. Nämä kaikki ehdotukset tarjoiluista ovat toteuttamiskelpoisia toiveita. Kiitokseksi toteutuneesta vierailusta Ystävän kutsulla taidemuseoon ryhmän tuovalle kutsujalle voisi kehitellä pienen lahjan museokauppa Paukun Puodista.

Jokainen kansalaisopiston, kirjaston ja musiikkiopiston asiakas on myös potentiaalinen taidemuseon asiakas. Tässä opinnäytetyössä kehiteltiin erilaisia keinoja asiakkaiden saamiseksi kirjaston lainaustiskiltä ja kansalaisopiston aikuisten harrastuspiireistä taidemuseon näyttelyihin. Musiikkiopistoon ja taidekouluun lapsiaan tuovat vanhemmat yritetään jatkossa houkutella opistojen käytäviltä ja kirjaston lehtienlukusalista myös taidemuseon asiakkaiksi muun muassa taidemuseossa järjestettävillä vanhempainilloilla ja lasten musiikkiesityksillä.

Lapuan Taidemuseo on loistavalla paikalla keskellä kulttuuria, mutta silti taidemuseon sijainti eri rakennuksessa kuin muu kulttuurikeskus, tuntuu erottavan sen kilometrien päähän kulttuurikeskuksen yleisöstä. Taidemuseon mainostamista on nyt lisätty kulttuurikeskuksen puolella. Kirjastonjohtajan innoittamana olen tehnyt kirjaston tiskille pieniä esittelylehtisiä taidemuseon näyttelystä. Näitä lehtisiä kirjaston henkilökunta jakaa lainauksen yhteydessä asiakkailleen ja suosittelee heille taidemuseon näyttelyssä vierailua. Kirjaston aulassa sijaitsevalla sähköisellä ilmoitustaululla on julisteet taidemuseon näyttelyistä ja tapahtumista. Kirjastossa on myös esillä ”Taidemuseo suosittelee” osasto. Lisäksi taidemuseon näyttelyyn liittyvä teos tai kuva teoksesta pyritään aina sijoittamaan kulttuurikeskuksenkin puolelle. Tärkeää on saada kulttuurikeskuksen muissa tiloissa työskentelevät ihmiset muistamaan taidemuseon olemassaolo, olemaan kiinnostuneita sen toiminnasta, kertomaan siitä asiakkailleen ja ohjaamaan heidät taidemuseon näyttelyihin.

Kuva 4. Taidemuseo suosittelee-esittelypöytä kirjastossa.
Kuva: Kirsi-Maria Tuomisto

Kulttuurikeskuksessa on vuositasolla paljon tapahtumia, joita pitäisi yhdessä koordinoida ja markkinoida, mutta sen toteutumista pitäisi ensin yleisesti tarkastella kriittisesti yhdessä kaikkien toimijoiden kanssa. Ongelmana kaikissa tapahtumien järjestämisessä on viestintä eli miten ja missä tiedotetaan ja miten markkinointi suunnitellaan ja kuka sen tekee. Alueen markkinointiin toivottiin yhteistyötä ja yleistä kehittämistä, sillä siinä tulee aina vastaan yksittäisen toimijan resurssien puute.

Kulttuurikeskukseen tarvittaisiin Sirénin (2017) mukaan yhteinen sähköinen kalenteri, jota kaikki työntekijät opetettaisiin ja velvoitettaisiin käyttämään. Yhteisessä kalenterissa olisi esillä kaikkien kulttuurikeskuksen toimijoiden tapahtumat ja tilavaraukset. Kun kalenteria opittaisiin käyttämään, se tarjoaisi reaaliaikaista päivittäistä ja pidempiaikaista tietoa kaikista tapahtumista, jotka koskevat alueen toimijoita. Kaiken kulttuurikeskuksessa tapahtuvan suunnittelun ja työskentelyn pohjaksi kalenteriin voisi kerätä myös kaupungin muiden toimijoiden tietoja ja seurakuntien tapahtumia.

Ongelmatonta aikataulujen koordinoiminen ei ole ja aina tulee olemaan tapahtumien päällekkäisyyksiä ja niissä yhteisiä yleisöjä. Suuren kuvan rakentamisessa yhteinen sähköinen kalenteri auttaisi valtavasti ja varsinkin uudet työntekijät pystyisivät hahmottamaan paremmin, mitä kulttuurikeskuksessa tapahtuu. Yleinen iso alueen tapahtumista kertova vuosikello voisi olla myös turistien nähtävillä. (Sirén 2017).

Taidemuseoiden esimerkit siitä, miten sitoutuminen ja pitkäjänteinen osallistuminen syntyvät henkilökohtaisen innostuksen ja kiinnostuksen kautta kannustaa osallistamaan aikuisia myös Lapualla. Aito osallistuminen, osallisuus, ja sen näkyväksi tekeminen ovat tärkeitä museoiden yleisötyössä. (Ramstedt-Salonen 2017). Yksi keino saada aikuiset vierailulle taidemuseoon on haastaa kansalaisopiston opettajat tulemaan museoon opiskelemaan omien ryhmiensä kanssa. Kun taidemuseo esittelee ohjelmistonsa opettajille hyvissä ajoin ennen uuden lukuvuoden suunnittelua, näkevät opettajat mitä taidemuseo

oppimisympäristönä tarjoaa heidän oppiaineeseensa. Yhteistyöstä voi syntyä monia uusia oivalluksia ja siirtymistä ulos luokkahuoneesta uusien aiheiden ja opiskelumuotojen äärelle.

Esimerkiksi kielten opiskelu, kirjallisuuspiirit, virkkaus ja neuleryhmät, sanataide, improvisaatioteatteri ja rauhalliset liikuntaryhmät kuten jooga, sopivat hyvin toimimaan taidemuseon näyttelyissä. Kielten opiskeluun niin alkeisryhmille kuin edistyneemmillekin taidemuseo tarjoaa erinomaisen lähtökohdan keskustelulle sekä materiaalia erilaisiin kirjoitus- ja sanastoharjoituksiin. Eri näyttelyiden teemoihin on helppo sitoa eri oppiaineiden sisältöjä tai vain nauttia opiskelusta taidemuseon rauhallisessa ympäristössä.

Kesällä 2017 kulttuurikeskuksessa järjestetyn liikunnallisen Paukun Pöhinätapahtuman yhteydessä taidemuseossa oli mahdollisuus osallistua taidejoogaan. Tämän kokeilun innoittamana taidemuseo jatkaa yhteistyötä kansalaisopiston joogaopettajan kanssa tarjoamalla hänelle mahdollisuuden tuoda ryhmiänsä taidemuseon näyttelyiden keskelle joogaamaan. Rauhallinen liikunta ja keskittyminen teosten äärellä avaa näyttelyyn uudenlaisen näkökulman ja joogaaminen eri ympäristössä tuo taidemuseoon myös aikuisia, jotka eivät siellä juuri muutoin kävisi.

Tavoittaakseen mahdollisimman paljon kävijöitä, täytyy taidemuseon tehdä jatkuvasti töitä myös henkisen kynnyksen madaltamiseksi. Näyttelyihin kiinteästi kuuluva yleisötyö eri muotoineen tarjoaa siihen mainion mahdollisuuden. Museopedagogin rooli näyttelykokemuksen avartajana ja monipuolistajana korostuu etenkin nykyaikaisen näyttelyissä. Mutta jotta yleisö uskaltaa tulla taidemuseoon, löytää sinne ja hakeutuu yleisölle tarjottujen palvelujen pariin, pitää museossa moni asia laittaa kuntoon.

Museon sijainti, paikalle johdattelevat viitoitukset, hyvin näkyvät kyltit rakennuksen seinässä vaikuttavat olennaisesti museon löytämiseen. Lapuan Taidemuseon sijainti kulttuurikeskuksessa tarjoaa sen toiminnalle mainiot puitteet. Paikkakunnan muiden kulttuuritoimijoiden läheisyys avaa hyvät

yhteistyömahdollisuudet monenlaiseen toimintaan ja tapahtumien järjestämiseen niin taidemuseossa kuin muissakin kulttuurikeskuksen tiloissa. Yhtenäinen ja riittävän näkyvä viitoitus on ollut kulttuurikeskuksen haasteena jo kahdenkymmenen vuoden ajan. Asiaa pohditaan ja kehitetään jatkuvasti ja olosuhteiden ja tilojen muuttuessa viitoitusta parannetaan tarpeen mukaan. Alueen laajennettu parkkialue ja uudistetut liikennejärjestelyt helpottavat alueelle saapumista.

Keskeinen sijainti, pitkät avoinnaoloajat ja tilojen monipuolisuus lisäävät museoiden asiakkaiden määrää. Syrjäinen sijainti tuo museon toiminnalle ylimääräistä haastetta ja voi jopa vaikeuttaa sen toimintaa. Hyvällä viitoituksella helpotetaan vierailijoiden saapumista paikalle, mutta joskus jo muutaman kilometrin etäisyys keskeiseltä paikalta vähentää vierailijoiden määrää. (Nuppola 2017, Mäntyvaara 2017). Lapuan Taidemuseossa on huomattu jo muutaman kymmenen metrin etäisyyden aiheuttavan haasteita.

Pitkät avoinnaoloajat lisäävät museoiden toimintamahdollisuuksia ja kasvattavat kävijämääriä isommilla paikkakunnilla. Pienillä paikkakunnilla pitkät ilta-ajat eivät sanottavasti lisää kävijöitä, mutta kausittaiset pidennykset esimerkiksi kesäisin ja sunnuntaiajat tuovat vapaa-aikaa ja lomaa viettäviä vierailijoita museoihin. (Mäntyvaara 2017).

Pohdimme Lapuan Taidemuseossa avoinnaoloaikoja yhdessä museokaupasta vastaavan YritysJeesin kanssa ja päätimme kokeilla syksyn näyttelystä alkaen uudistettuja aukioloaikoja. Taidemuseo on jatkossa avoinna maanantaista lauantaihin ja esimerkiksi joulun aikaan ja heinäkuussa myös sunnuntaisin. Teimme nämä muutokset aukioloon siksi, koska asiakkaita on paljon liikkeellä myös maanantaisin ja loma-aikaan.

Työpajatilan merkitys yleisötyölle on suuri. Taidenäyttelyiden teemojen parissa työskentelyä työpajatila syventää huomattavasti. Se tarjoaa yhdessäoloa ja mukavaa yhteistä tekemistä pelkkään näyttelyopastukseen verrattuna. Työpajatila ei kuitenkaan aina ole yleisötyön ehdoton edellytys, vaan sitä

käytetään tarkasti suunnitellun sisällöllisen toiminnan tilana. (Levanto ym. 2004).

Lapuan Taidemuseolla ei ole omaa työpajatilaa, minkä koen erittäin suureksi puutteeksi. Aikaisemmat vierailuni eri taidemuseoissa osoittavat kiistattomasti työpajatilan tarpeellisuuden. Erilaiset materiaalikokeilut, syventyvä tutkiminen oman työskentelyn kautta ja varsinkin vauvojen värikylypyjen toteuttaminen vaativat ehdottomasti erillistä tilaa. Olen nyt vuoden ajan kartoittanut sopivia työpajatiloja taidemuseon ympäristössä ja yksi sopiva tila aivan taidemuseon vieressä voisi muuttua sellaiseksi. Tämän Lyijylankaosaston ”Lyijärin” yhteisöllinen tila ei ole saanut tarpeeksi toimijoita, joten sen käyttäminen taidemuseon toiminnan osana on mahdollista, kunhan osa siitä voisi edelleen pysyä myös Lyijärin yläkerrassa työskentelevien taiteilijoiden käytössä.

Lapuan Taidemuseon museotilaa voi käyttää pienimuotoisiin luentotilaisuuksiin ja musiikkiesityksiin. Tilan hyvä akustiikka tarjoaa kauniin ääniympäristön musiikille. Näyttelytilan nykyiset fasilitetit, äänentoisto, siirrettävä projektori ja sata pinottavaa tuolia mahdollistavat erilaisten esitysten järjestämisen. Tilaa ei vuokrata museon ulkopuoliseen toimintaan, vaan sen tapahtumat ovat lähtökohtaisesti olleet taidemuseon tai muiden kulttuurikeskuksen toimijoiden järjestämiä. Taidemuseossa ei ole kahviota, mutta pienimuotoisen kahvituksen tai muun tarjoilun siellä voi järjestää. Museokauppa Paukun Puoti on ensiarvoisen tärkeä toimija taidemuseolle. Sille on ulkoistettu museon avoinnapito, näyttelyiden valvonta, lipunmyynti ja museokauppatoiminta ja se avustaa taidemuseota tapahtumien järjestelyissä. Paukun Puoti tuo taidemuseolle myös asiakkaita oman toimintansa kautta.

Taidemuseon vetovoima syntyy näyttelyiden vaikuttavuudesta. Lapuan Taidemuseo keskittyy nykytaiteen esittelyyn, mutta voisi näyttelyohjelman suunnittelussa ottaa oppia Keravan ja Porin rohkeista nykytaiteennäyttelyistä. Alueen muusta tarjonnasta poikkeavat ja mielenkiintoiset näyttelyt voisivat tuoda taidemuseoon uusia kävijöitä.

Tähän opinnäytetyöhön liittyen Lapuan Taidemuseossa on keväästä 2017 alkaen järjestetty uudenlaista toimintaa sekä pieniä tapahtumia näyttelyiden yhteyteen. Lapuan Uuden Musiikin Orkesterin kevätkonsertti 7.5.2017 sai hyvin väen liikkeelle. Moni konserttivirus oli ensimmäistä kertaa Lapuan Taidemuseossa ja he kokivat musiikin tuomisen kuvataiteen keskelle mielenkiintoisena ja toivoivat konsertille jatkoa. Niinpä LUMOn kevätkonsertti järjestetään taidemuseossa myös keväällä 2018. Luonnontiloja näyttelyn yhteydessä taidemuseossa kuullaan myös Meriheini Luodon Metsänpeitto -konsertti.

Musiikin kautta tulleen elämyksen kietoessa taiteen eri muodot uudeksi kokonaisuudeksi vahvistui ajatus yhteistyön tiivistämisestä Lapuan musiikkiopiston kanssa. Taidemuseolle hankittiin oma piano syksyllä 2017. Se on ollut ahkerassa käytössä yläkoulun ja lukion moniaineisilla musiikin tunneilla. Tulikasteen piano sai kulttuurikeskus Vanhassa Paukussa järjestetyssä uuden vuoden tapahtumassa 31.12.2017, kun taidemuseossa konsertoi Vocal! -lauluyhtye. Taidemuseolle hankittu oma piano mahdollistaa opiskelijoiden musiikinopiskelun, esitysten sekä isompientkin konserttien tuomisen näyttelytilaan ilman ylimääräisiä suuria järjestelyjä.

Kuva 5. Lauluyhtye Vocal! esiintyi taidemuseossa 31.12.2017. Kuva: Kirsi-Maria Tuomisto

Yhteistyö paikallisten toimijoiden kanssa tuo museolle näkyvyyttä ja mahdollisuuden olla mukana koko paikkakunnan kattavissa tapahtumissa. Yhteistyö vaatii taidemuseolta kuitenkin lisäresursseja riippuen tapahtuman ja osallisuuden luonteesta. Tapahtumien ja näyttelyiden omaleimaisuus ja vetovoimaisuus, kiinnostavat ja yllätykselliset luennoitsijat, tiivis yhteistyö erilaisten tahojen kanssa nousivat esille kaikessa museotyössä ja tapahtumien järjestämisessä. Keravalla ja Porissa on mahdollista hyödyntää korkeakouluopiskelijoita yhteistyökumppaneina monin tavoin. (Nuppola 2017, Ramstedt-Salonen 2017). Lapualta puuttuvat korkeakoulujen opiskelijat, joten taidemuseon pitäisi entistä enemmän kehittää yhteistyötä lukion, ammattikoulun, kansalaisopiston ja muun vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa. Sitä kautta saavutettaisiin myös erilaisia aikuisryhmiä.

Museon taidekokoelmiin liittyviä ideoita tuli esille kaikkien haastateltavien kanssa. Taidemuseon kokoelmat voisivat antaa sisällöllisiä mahdollisuuksia taideopetukseen laajastikin. Kaiken kokoelmateoksiin liittyvän yhteistyön mahdollistamisen pohjana on teosten kuvaaminen digitaaliseen muotoon. Jo muutamalla kymmenellä teoksella päästäisiin hyvin alkuun ja digitoimisen jatkuessa, voitaisiin luoda vuosittain uusia yhteistyöprojekteja niiden ympärille. Teosten valikoimiseen saisi osallistua laajapohjainen valitsijaryhmä eri toimialoilta, koska kokoelmateoksia voisi käyttää sisällöllisesti hyödyksi kaikilla kulttuurikeskuksessa toimivilla taiteen perusopetuksen aloilla: kuvataiteessa, käsityössä, musiikissa, teatterissa ja tanssissa. Taidenäyttelyn tulkinta musiikin, tanssin, draaman ja kuvien tekemisen kautta tarjoaisi hedelmällisen mahdollisuuden poikkitaiteellisiin yhteistyöprojekteihin ja opiskelijoille uusia haasteita ja tilaisuuden testata improvisaatiotaitoja ja esiintymistä yleisön edessä.

Lapuan Taidemuseo tekee yhteistyötä kirjaston kanssa monella tavalla. Taidemuseon käsikirjaston kirjat on luetteloitu kirjaston toimesta, taidelainaamon toiminnan suunnittelu on saatu alkuun ja syksyllä 2017 testattiin yhteistyötä luennon muodossa. Kirjaston Suomi 100 lakialla –luentosarjan yksi

luennoista järjestettiin Lapuan Taidemuseolla. Anna Kortelainen luennoi kirjoistaan Taideteollisuusyhdistys Konstin Identiteetti -näyttelyn yhteydessä. Taidemuseon tila, suomalaiseen muotoiluun keskittyvä näyttely ja Anna Kortelaisen luonteva esiintyminen tarjosivat lämmihenkinen tilaisuuden kulttuurin ystäville.

Haastattelussa Lapuan taiteilijaseuran puheenjohtaja Rajala (2017) esitti, että taidemuseo voisi lisätä yhteistyötä taiteilijaseuran jäsenten kanssa. Siihen kannustaa erityisesti juhlanäyttely, jonka seura pitää Lapuan Taidemuseossa 2021. Uudet nuoret dynaamiset taiteilijaseuran jäsenet tuovat uudenlaisen tavan toimia. Ideointipalavereiden aloittaminen taiteilijaseuran kanssa ja heidän hyödyntämisenä taidemuseon toiminnassa alkaa luontevasti näyttelysuunnittelun yhteydessä. Museon ja taiteilijaseuran yhteistyössä on haasteita ja omat realiteetit, mutta pitää vain löytää molemmille osapuolille mielekäs yhteistyön tapa. (Rajala 2017).

Museon tulee tuntee toimintaympäristönsä ja toimia vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteisön kanssa. Luovasti ajattelevalla museolla on palveluiden kehittämisessä paljon mahdollisuuksia. Yksistään on vaikea löytää uusia ideoita, joten avuksi voi houkutella yhteistyökumppaneita. Uusien ideoiden toteuttamista voi kokeilla ensin pienimuotoisesti rohkealla ja avoimella mielellä. Yhdessä tehden selviää nopeasti idean onnistuminen käytännössä. Kokeiluissa saa epäonnistuaakin, sillä pieleen menneessä kokeilussa voi syntyä kuitenkin jotain muuta toiminnassa hyödynnettävää. (Teräs & Teräsvirta 2013, 23).

Tutkimuksessa tuli esille yhteistyön realistiset mahdollisuudet ja käytännölliset toimenpiteet asioiden eteenpäin viemiseksi. Aineistosta nousi esille paljon konkreettisia asioita ja monia uudenlaisia ideoita taidemuseon yleisötyön kehittämiseksi ja aikuisten tavoittamiseksi. Tärkeäksi osaksi opinnäytetyötäni nousi yhteistyön tiivistäminen ja jatkuva päivittäminen kirjaston, kansalaisopiston ja musiikkiopiston kanssa. Yhteisten ideoiden testaus ja hyväksi havaittujen toimintatapojen ottaminen arjen apuvälineiksi kehittää

kaikkien toimintaa. Ideoista pitää nyt seuloa parhaimmat, testata ja kehittää niistä uusia houkuttelevia yleisötyön muotoja.

7 POHDINTA

Pärjätäkseen kilpailussa ihmisten huomiosta, ajasta ja resursseista taidemuseon on kehitettävä toimintaansa, yleisötyötään ja markkinointiaan. Nykymaailma tulvii mielenkiintoisia asioita ja aikuisten vapaa-aika on aikataulutettu erilaisista toiminnoista eikä kotisohvan vetovoimaakaan sovi unohtaa kilpailtaessa aikuisten asiakkaiden huomiosta. (Lindström 2015, 11).

Aikuisille suunnatun toiminnan avoimuus ja tapahtumien jatkuvuus pitää museon kävijöille kiinnostavana. Kävijät tottuvat tiettyihin sisältöihin ja odottavat jo seuraavaa näyttelyä ja sen yhteydessä toteutettavaa ohjelmistoa. Taidemuseon aikuisille kehitetty yleisötyö on tärkeä kulttuuripalvelu, joka yhteisöllisenä ja aktivoivana toimintana on myös osa kaupungin hyvinvointityötä.

Taidemuseon yleisötyön muotojen kehittämiseen tarvitaan realistinen käsitys toiminnan mahdollisuuksista. Sitä määrittelevät taidemuseon käytettävissä olevat tilat, näyttelyiden sisällöt ja teoskokonaisuudet, kokoelmat, taidemuseon henkilöstöresurssit ja toiminnalle varattu budjetti. Yleisötyön sisältöjen kehittämisessä rajana on mielikuviutus, mutta ideoita ei tarvitse tuottaa yksin, vaan niiden kehittelyyn voi hakea voimaa yhteistyöstä muiden toimijoiden kanssa. Opinnäytetyön yhteydessä on taidemuseolle avautunut moneen suuntaan keskusteluyhteys, joka on hyvä lähtökohta ylläpitää ja kehittää alueella toimivien yhteistyötä jatkossakin.

Kulttuurikeskuksen toimijoiden yhteistyön kehittäminen palvelee kaikkia lapualaisia ja on merkityksellistä kaikille toiminnan osapuolille. Kuntien velvollisuus huolehtia kuntalaisten hyvinvoinnista myös kulttuurin keinoin, tarjoaa tulevana vuosina haasteita mutta myös paljon mahdollisuuksia Lapuan

Taidemuseolle ja Kulttuurikeskus Vanhalle Paukulle. Museonäyttelyiden tarjoaminen sisällöksi kirjaston toiminnalle sekä kansalaisopiston ja musiikkiopiston opetukselle laajentaa taidemuseon yleisötyötä monialaisena ja poikkitaiteellisenä yhteistyönä. Opinnäytetyössä löydetyistä ideoista toivon kehittyvän toimintatapoja, jotka tuovat uusia sisältöjä kaikkien kulttuurikeskuksessa toimivien tahojen työskentelyyn.

Lapuan Taidemuseon yleisötyön asiakkaiden lisääminen onnistuu kuitenkin vain tiettyyn pisteeseen asti. Pienen toimijan rajat tulevat vastaan melko nopeasti, kun taidemuseolta loppuu tila, aika ja henkilöresurssit. Näyttelytilassa ei voi samanaikaisesti toimia kaksi opasta häiritsemättä toisiaan. Kahden henkilön vuorottelu helpottaa työmäärää jonkin verran, mutta ei onnistu jatkuvana toimintana. Taidemuseossa järjestettävien tapahtumien organisoimisessa haasteena on henkilökunnan vähyys; kaksi henkilöä ei pysty pyörittämään kovin suurta määrää tapahtumia. Jos on paljon iltatapahtumia, vie se resurssia pois päivätoiminnasta. Tässä asiassa helpotusta taidemuseolle tuo museokauppa Paukun Puotia pyörittävä yritys, joka voi tarvittaessa huolehtia taidemuseon tiloista iltatapahtumien aikana.

Ystävän kutsun testaaminen saa varmasti jatkoa Lapuan Taidemuseossa ja sillä tavoitellaan uusia erilaisia ryhmiä taiteen pariin. Kutsun tulevat saamaan erilaiset harrasteryhmät, urheilujoukkueet, kyläyhteisöt, erilaiset poliittiset ryhmät, sivistyslautakunta, kaupungin työyhteisöt, erilaiset eläkeläisryhmät ja ystäväjoukot. Ystävän kutsuun voidaan jatkossa liittää myös erilaisia lisäpalveluja vaikkapa pienimuotoisen tarjoilun muodossa.

Taidemuseon viestinnän ja markkinoinnin tapoja pitää vaihdella tarpeen mukaan. Erilaisten ryhmien viestintäkanavat ja tiedonhankintatavat eroavat toisistaan, siksi taidemuseon viestinnän täytyy olla monikanavaista ja monenlaisia ryhmiä eri tavoilla puhuttelevaa. Yhteistyö kulttuurikeskuksen muiden toimijoiden kanssa tuo taidemuseon käyttöön monia tiedotuskanavia, joiden kautta se tavoittaa uusia kohderyhmiä.

Ihmiset tavoitetaan parhaiten sen ryhmän kautta, missä he toimivat. Käyttämällä olemassa olevia rakenteita ja yhteyksiä, taidemuseo pystyy kutsumaan toimintansa piiriin suuren määrän uusia aikuisia asiakasryhmiä. Taidemuseon täytyy vain tavoittaa kunkin ryhmän solmuhenkilö, joka vie tietoa eteenpäin ryhmän muille jäsenille. Ihmisten lähteminen erilaisen toiminnan pariin on tärkeää. Uudet kokemukset tuottavat ihmisille ahaa-elämyksiä ja oivalluksia sekä saavat heidät katsomaan asioita uudesta näkökulmasta.

Taidemuseo voi hakea aikuisten työpajojen sisältöihin mallia koulujen kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Museon omasta strategiasta ja visiosta löytyvät tavoitteet, joihin museon aikuispedagogisella toiminnalla voidaan tähdätä. Museon täytyy vain kehittää erilaisille aikuisille kohderyhmille parhaiten soveltuva malli ja käytäntö. Työpajojen lisäksi aikuisille suunnatun yleisötyön tärkeitä muotoja ovat näyttelyiden yhteydessä järjestettävät opastukset luennot, keskustelutilaisuudet ja konsertit.

Jotta asiakkaiden ääni saadaan laajasti esille, täytyy taidemuseon ensin kohdata aikuiset asiakkaansa yleisötyön parissa. Kohdentamalla vierailukutsuja erilaisille ryhmille ja tarjoamalla erilaista ohjelmaa näyttelyiden yhteyteen uskon taidemuseon aikuisasiakaskokemusten lisääntyvän. Taidemuseon kynnyksen madaltuessa, lisääntyy asiakkaiden kiinnostus ja ymmärrys museon toiminnasta. Siihen tarvitaan paljon aikaa, laajaa markkinointia ja monipuolista tiedotusta.

Asiakaskokemusten kartoitus, asiakasanalyysi ja niiden pohjalta tapahtuva uudenlaisen toiminnan suunnittelu ovat seuraava askel taidemuseon yleisötyön kehittämisessä. Esitän taidemuseon asiakkaiden ottamista mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Liikkeelle voisi lähteä Ystävän kutsulla taidemuseoon tulleiden sekä kansalaisopiston, musiikkiopiston ja kirjaston kautta tavoitettujen motivoituneiden aikuisten kanssa. Näin saadaan laajasti erityisosaamista käyttöön kaikkien lapualaisten hyväksi.

Yleisötyön uusien käytäntöjen vakiinnuttaminen ja yhteistyön toimivuus vaativat aikaa ja motivoituneita yhteistyökumppaneita. Pienin askelin, toiminnan jatkuvuuden mahdollistamisella ja keskustellen kehittämällä voidaan juurruttaa kaikille tekijöille uusia toimintamalleja. Näin voidaan luoda entistä vahvempi ja monipuolisempi kulttuuritarjonta Lapualla.

Työtä tehdessä syntyi vahva visio siitä, että kulttuurikeskuksen alueen toimijoiden monipuolista osaamista hyödyntäen ja sisältöjen yhteensovittamisella saadaan aikaan uusia, mielenkiintoisia kokonaisuuksia ja kaikkia hyödyttäviä oppimisympäristön muutoksia. Yhteistyötä voidaan kehittää parhaiten tarkastelemalla kokonaisuutta ja tuomalla vähitellen mukaan uusia toimintaa tukevia ja laajentavia osa-alueita. Tarjoamalla taidemuseon näyttelyitä uudeksi oppimisympäristöksi erilaisille toimijoille, kehitetään yhteistyössä erilaisia tapoja opiskella ja luodaan uusia kokonaisuuksia opetuksen sisällöksi sekä tavoitetaan samalla uusia yleisöjä taidemuseon asiakkaiksi.

Tutkijana koen, että työ oli tarpeellinen. Opinnäytetyöni tuotti useita konkreettisia ideoita taidemuseon yleisötyön muodoiksi, sisällöiksi ja toiminnan toteuttamiseksi sekä siitä tiedottamiseksi ja aikuisyleisön tavoittamiseksi. Aikuisten tavoittaminen taidemuseon yleisötyön asiakkaiksi on löytänyt uusia väyliä ja tapoja ja vahvistuu edelleen. Lapuan Taidemuseon yleisötyön kehittäminen ja monipuolistaminen erilaisin pienin kokeiluoin ja testein sai aikaan tyytyväisiä asiakaskokemuksia, jotka rohkaisevat jatkamaan aloitettua kehitystyötä.

Kaikki eivät kuitenkaan pidä yleisötyön laajentamisesta ja museokokemuksen yhteisöllisen elämyksellisyyden korostamisesta. Helsinkiläinen taidekriitikko Leena Kuumola moittii taidelaitosten toimintaa ja toimijoita, joita on ilmaantunut suuri määrä katsojan ja taiteen väliin. Hän kirjoittaa aiheesta artikkelissaan Taide-lehdessä 6/2013 otsikolla ”Mikä meni pieleen?”. Hänen mukaansa museon yleisötyöhön liittyvät hankkeet, niin näyttelyiden kuratointi kuin taidekasvatukseen, eivät saa nousta esillä olevan taiteen edelle. Kuumolan mielestä yleisötyöllä museot asettuvat katsojan ja taiteen väliin pyrkien

ohjaamaan katsojan kokemusta ja käsitystä. Ennen museovierailu oli hiljaista syventymistä katsojan omista lähtökohdista käsin. Valmiiksi tarjotuilla tulkinnoilla riistetään Kuumolan mukaan katsojalta löytämisen ilo ja oivaltamisen nautinto. Katsojalle ei enää tule omaa tulkintaa ja välitöntä henkilökohtaista suhdetta taiteeseen, kun museokäynnistä on tehty yhteisöllinen elämys. (Kuumola 2013).

On siis oltava tarkkana kehitettäessä taidemuseon palveluja. Taidemuseon täytyy löytää tasapainoinen tapa toteuttaa yleisötyötä ja turvata myös rauhaa hakeville yleisöille omanlaisensa elämyksen saaminen museonäyttelystä.

LÄHTEET

Gibbs, K., Sani, M. & Thompson, J. (toim.) 2007. Lifelong Learning in Museums. A European Handbook. Saatavuus:
<http://online.ibc.regione.emiliaromagna.it/l/libri/pdf/LifelongLearninginMuseums.pdf>

Holm, P., Leskinen, M. Ja Tyynilä, J. 2017. Miksi museoon? Suomalaisten näkemykset museoista. 12.12.2017. Suomen Museoliitto. Saatavuus:
<http://museoliitto.fi/doc/tilastot/171212-taloustutkimus-miksi-museoon.pdf>

Hyypä, Markku T. 2013. Kulttuuri pidentää ikää. PerSona. Duodecim.

Jokela, Janna 2014. Museolehti 1/2014.

Kallio, Kalle (toim.) 2004. Museo oppimisympäristönä. Suomen museoliiton julkaisuja 54. Suomen museoliitto ja Suomen Tammi Plus-projekti 2004.

Kinanen, Pauliina 2007. Museologia tänään. Suomen museoliiton julkaisuja 57.

Kinanen, P., Nystedt, H. & Tornberg, L. (toim.) 2012. Avarampi museo aikuisille. Suomen museoliiton julkaisuja 61.

Kuntaliitto, 2017. Viitattu 20.1.2018.

<https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/demokratia-ja-hallinto/johtaminen-ja-kehittaminen/johtaminen-ja-kehittaminen/hyvinvoinnin-edistaminen>

Kuumola, Leena 2013. Taide-lehti 2/2013.

Lapuan kaupunki. Kulttuurikeskus Vanha Paukku 2017. <http://vanhapaukku.fi/historia/> Viitattu 16.10.2018.

Lapuan kaupungin museoiden toimintakertomus 2016.

Lapuan kaupungin museoiden toimintasuunnitelma 2017.

Lapuan Taidemuseo 2017. <http://www.lapuantaidemuseo.fi/index.php?p=185> Viitattu 16.10.2017

Lapuan Taidemuseo 2017. Tilastot 2017.

Levanto, M. & Pettersson, S. (toim.).2004. Valistus / museopedagogiikka / oppiminen. Taidemuseo kohtaa yleisönsä. Taidemuseoalan kehittämisyksikkö Kehys / Valtion taidemuseo.

Levä, Kimmo 2016. Museo-lehti 3/2016.

Levä, Kimmo 2014. Museo-lehti 1/2014.

Lindholm, Arto (toim.) 2015. Ei-kävijästä osalliseksi. Osallistuminen, osallistaminen ja osallisuus kulttuurialalla. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Nelimarkka-museo, 2017. Alajärvi. <http://www.nelimarkka-museo.fi>. Viitattu 25.11.2017.

Ojasalo, K., Moilanen, T., Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro Oy.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017. Helsinki. Saatavuus:
<http://minedu.fi/documents/1410845/3900145/2018+Museot+VOS+henkilötyövuodet.pdf>

Ota koppi 2017. Lapuan kaupungin vapaa-ajan palveluiden esite 2017-2018.

Pettersson, Susanna (toim.) 2009. Museologia 3. Tulevaisuuden taidemuseo. Valtion taidemuseon julkaisusarja.

Porin taidemuseo 2017. <http://www.poriartmuseum.fi/fin/index.php> Viitattu 25.2.2018

Porin taidemuseon vuosikertomus 2016. Saatavuus:
http://www.poriartmuseum.fi/fin/arkisto/vuosikertomukset/vuosikertomus_2016.pdf

Sinkka, Taide- ja museokeskus. Toimintakertomus 2016. Kerava.

Sinkka, Taide- ja museokeskus, 2016. Kerava. Viitattu 26.2.2018.
<http://www.sinkka.fi/ajankohtaista/osallistava-museo-ii-hyvinvointia-taiteesta-2/>

Sivonen, O. & Sorjonen, H. 2015. Taide ja kulttuurilaitosten yleisötyön muodot, laajuus ja tuloksellisuus. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen verkkojulkaisu 27. Saatavuus:
<https://www.cupore.fi/images/tiedostot/taide-jakulttuurilaitostenyleisotyönmuodot17.4..pdf>

Suomen museoliitto 2015. Saatavuus:
http://museoliitto.fi/doc/mielikuvatutkimus2015/Museoliitto_kuluttajakysely_museomielikuva_marraskuu_2015_yhteenveto.pdf

Suomen museoliitto 2017. <http://www.museoliitto.fi/museovisio>.
 Viitattu 12.9.2017.

Suomen museoliitto 2017. <http://www.museoliitto.fi/museoala>. Viitattu 12.9.2017

Suomen museoliitto 2017. <http://www.museoliitto.fi/index.php?k=8370>. Viitattu 12.9.2017

Teräs, U. Ja Teräsvirta, E. 2013. Altistutaan asiakkaille. Museoiden johtamis- ja toimintamallit muutoksessa. Museovirasto.

Saatavuus: https://media.sitra.fi/2017/02/27174316/Altistutaan_asiakkaille-2.pdf

BENCHMARKINGKYSELYT

Nuppola, Kirsi 2017. Museolehtori, Keravan taidemuseo. 26.5.2017, 26.9.2017.

Mäntyvaara, Aino 2017. Museolehtori, Nelimarkka-museo. 30.10.2017

Ramstedt-Salonen, Mirja 2017. Intendentti, pedagogiset palvelut, Porin taidemuseo. 27.10.2017.

HAASTATTELUT

Koivusalo, Hilikka 2017. Kirjastotoimenjohtaja, Lapua. 16.11.2017

Lahtinen, Helena 2017. Lapuan kaupunginvaltuutettu, Laihian terveys- ja hyvinvointijohtaja. 7.12.2017.

Rajala, Minna 2017. Kuvataideopettaja, kuvataiteilija, Lapua. 20.11.2017.

Sirén, Terhi 2017. Lapuan kansalaisopiston rehtori. 13.12.2017.

Tuulari, Katja 2017. Lapuan musiikkiopiston rehtori. 24.11.2017

Benchmarking-kysymykset

1. Miten tavoitatte aikuiset museokävijät? Onko aikuisten museovieraiden saaminen taidemuseovierailulle haastavaa?
2. Miten, missä ja kuinka usein tiedotatte toiminnastanne?
3. Miten hyvin aikuiset osallistuvat toimintaanne?
4. Onko joitain erityisiä aikoja tai syitä, kun aikuiset osallistuvat hyvin tai eivät osallistu?
5. Mikä toiminta on erityisesti onnistunut aikuisten museovieraiden kanssa?
6. Miten pidätte aktiivisista vakiokävijöistä huolta? Huomioitteko heidät jotenkin erikseen?
7. Kuinka saatte satunnaisesta kävijästä vakioasiakkaan? Onko teillä tehty asiakasprofilointia?
8. Onko teillä asiakasrekisteri vakiokävijöistä?

Kiitos vastauksista!

Ystävän kutsu

IHMISTEN KAUPUNKI

Kuvia Lapualta
Pyhälahden Valokuvaamomuseon kokoelmista
25.9.2017 - 20.1.2018

YSTÄVÄN KUTSU

Toivon sinun kutsuvan pienen ryhmän
(sukulaisia, ystäviä, työ- tai harrastuskavereita)
maksuttomalle näyttelyopastukselle taidemuseoon
loka-marraskuussa 2017.

Voit varata ajan opastukseen numerosta